

Сирітський потяг
Крістіна Бейкер Клайн

Роман засновано на реальних історичних подіях

Твір нагадає про забуті сторінки історії Америки XX століття. Не одну прийомну родину змінила Моллі за свої 17 років, але так і не знайшла по-справжньому рідних людей. Дівчині дивом вдалося уникнути в'язниці, вона отримала 50 годин примусових робіт і... опинилася на горищі старої Вівіан. Розбираючи речі разом зі старенькою, дівчина почула приголомшливу історію про «сирітський потяг». На ньому восьмирічна Вівіан разом з іншими безбатченками вирушила з Нью-Йорка на Середній Захід – до нового життя. Поневіряння і зражені мрії, любов і відданість... Саме це мала почути Моллі, щоб знайти власну дорогу в житті. «Сирітський потяг» став для обох жінок символом мрії про родинне щастя. І Моллі здійснить цю мрію. Для старої Вівіан. І для себе теж.

Крістіна Бейкер Клайн

Сирітський потяг

Крістіні Лупер Бейкер, яка вручила мені нитку, і Керол Робертсон Клайн, яка дала мені полотно

* * *

Переправляючись із однієї річки на іншу, індіанці вабанакі [1 – Індіанське плем'я. – Тут і далі прим. пер.] були змушені перетягувати свої каное та решту майна. Усі вони знали, як добре подорожувати з невеликою поклажею, а для цього доводиться щось залишати. Ніщо так не заважає переміщенню, як страх – ноша, від якої часто найважче відмовитися.

Банні Макбрайд. Жінки ранкової зорі

Пролог

Я вірю в привидів. Вони – ті, хто до нас навідується, ті, що відійшли перші. За своє життя я не раз відчувала їх поруч себе, відчувала, як вони

спостерігають, присутні, коли ніхто серед живих про це не знав і не хотів знати.

Мені дев'яносто один, і мало не всі, що колись були частиною мого життя, тепер привиди.

Іноді ці духи здавалися мені реальнішими за людей, реальнішими за Бога. Вони заповнюють тишу своєю вагою, пружні й теплі, мов тісто на хліб, що підходить під рушником. Бабуня, з її добрими очима й припудреною тальком шкірою. Татко – тверезий, усміхнений. Мама, що наспівує мелодію. Ці примари, позбавлені злості, алкоголізму й депресії, втішають і захищають мене по смерті, як ніколи при житті.

Тепер я думаю, що це і є рай – місце в спогадах інших, де ми й далі живемо в найкращих своїх о`бразях.

Може, це добре, що в дев'ять років мені дісталися привиди найкращих образів моїх батьків, а в двадцять три – коханого. А моя сестра, Мейсі, завжди зі мною, мов янгол на плечі. Їй було півтора року, мені – дев'ять, їй – тринадцять, мені – двадцять. Тепер їй вісімдесят чотири, а мені – дев'яносто один, а вона й досі зі мною.

Напевно, вони не рівня живим, але вибору в мене не було. Або знайти розраду в їхній присутності, або ж занепасти духом, побиваючись над своєю втратою.

Привиди шепотіли до мене, щоб я продовжувала жити.

Спрюс-Гарбор, штат Мен, 2011 рік

Крізь стіну своєї кімнати Моллі чує, як опікуни розмовляють про неї у вітальні, просто за дверима.

– Ми на це не підписувалися, – каже Діна. – Якби я знала, що в неї стільки проблем, то нізачо не погодилася б.

– Знаю, знаю.

У Ралфа втомлений голос. Моллі відомо, що з них двох саме він хотів стати опікуном. Колись давно, в юності, він був «проблемним підлітком» (про що їй розповів, не вдаючись у подробиці) і соціальна працівниця зі школи записала його на програму «Старший брат». Ралфові завжди здавалося, що його старший брат – так він називає свого напутника – допоміг йому не збитися зі шляху. Але Діна від самого початку поставилася до Моллі з підозрою. Цьому посприяло те, що до Моллі в них жив хлопець, який спробував підпалити молодшу школу.

– Мені досить стресу на роботі, – каже Діна, підвищуючи голос. – Я не хочу приходити додому в це лайно.

Діна працює диспетчером у поліційному відділку Спрюс-Гарбора, і, на думку Моллі, це не надто напружена робота – кілька п'яних водіїв, рідкісні бійки, дрібні крадіжки, аварії. З усіх посад диспетчера у світі, напевно, менш напружену роботу, ніж у Спрюс-Гарборі, годі уявити. Але Діна від природи нервова. Їй дошкуляють найменші дрібниці. Як наче вона сподівається, що все буде гаразд, а коли це не справджується – що буває, звісно, досить часто, – вона сповнюється здивування й образи.

Моллі – повна її протилежність. За сімнадцять років життя стільки всього складалося не на її користь, що вона навчилася цього очікувати. Коли щось і справді вдається, вона не знає, що й думати.

І саме так нещодавно сталося з Джеком. Коли Моллі торік перевели до старшої школи острова Маунт-Дезерт, у десятій клас, здавалося, що більшість учнів з усіх сил старалися її обходити. У них були свої друзі, свої компанії, до яких Моллі не пасувала. Правду кажучи, вона сама цьому теж посприяла. Моллі з досвіду знає, що бути грубою й дивною краще, ніж жалюгідною й вразливою; вона носить свій образ дівчинки-гота, мов броню. Джек виявився єдиним, хто спробував до неї достукатися.

Це сталося в середині жовтня, на занятті з суспільних наук. Коли настав час об'єднуватися для роботи над проектом, Моллі, як завжди, залишилася без пари. Джек запросив її приєднатися до нього і його партнера, Джоді, що явно був не в захваті від цієї ідеї. Усі п'ятдесят хвилин заняття Моллі скидалася на кицьку з вигнутою спиною. Чого це він поводився так приязно? Що він від неї хотів? Чи належав він до тих хлопців, яким подобається дражити дивних дівчат? Хай що ним рухало, вона не збиралася поступатися ні на йоту. Вона трималася позаду, схрестивши руки на грудях, втягнувши голову в плечі, ховаючи очі за темним жорстким волоссям. Вона знизувала плечима й бурчала, коли Джек ставив їй питання, хоч і досить добре орієнтувалася й виконала свою частину роботи.

– Та дівчина збіса дивна, – почувла Моллі бурмотіння Джоді, коли вони виходили з класу після дзвінка. – Мені поряд із нею незатишно.

Коли Моллі обернулася й зирнула з Джеком, той здивував її усмішкою.

– А як на мене, вона кльова, – відказав він, усе ще дивлячись Моллі в очі. Уперше, відколи почала вчитися в цій школі, вона не змогла втриматися й усміхнулась у відповідь.

Упродовж наступних кількох місяців Моллі по дрібочках складала для себе уявлення про Джекове життя. Його батько, робітник-мігрант із Домініканської Республіки, познайомився з його матір'ю на плантації чорниці в Черріфілді, а коли вона завагітніла, повернувся додому й став зустрічатися з місцевою дівчиною, забувши про минуле. Його матір, так і не вийшовши заміж, працює на багатій старій пані, що живе в маєтку на березі моря. За законами життя, Джек мав би теж опинитися на задвірках суспільства, та сталося інакше. Він багато чим вирізняється: ефектними рухами на футбольному полі, сліпучою усмішкою, гарними великими очима й неймовірно довгими віями. І навіть якщо він сам відмовляється сприймати себе серйозно, Моллі знає, що він куди розумніший, ніж визнає, можливо, навіть розумніший, ніж думає.

Моллі байдужісінько до його майстерності на футбольному полі, але його розум вона поважає. (Великі очі – це приймний бонус.) Для неї самої допитливість – це єдиний спосіб не втратити здорового глузду. Від гота ніхто не очікує традиційності, тож Моллі відчуває, що має свободу бути дивною водночас у багато чому. Вона весь час читає – у коридорах, у ідальні – переважно романи з неспокійними головними героями: «Незайманки-самогубки», «Ловець у житі», «Під скляним ковпаком».[2 – Роман, відповідно, Джефрі Євдженідіса, Джерома Дейвіда Селінджера, Сільвії Плат.] Вона виписує словникові слова у записник, бо їй подобається їхнє звучання: карма, легкодушний, талісман, вдівець, виснажливий, лакеюватий...

Спочатку в новій школі Моллі подобалася дистанція, створювана її образом, сторожкість і недовіра, які вона бачила в очах однолітків. Але хоч їй і не хотілося цього визнавати, та віднедавна її образ здавався тісним. Щоранку їй потрібна ціла вічність, щоб правильно причепуритися, а ритуали, колись сповнені важливості, – фарбування волосся у смоляний колір, підкреслений фіолетовими або білими пасмами, обведення очей олівцем, накладання крему, на кілька тонів світлішого за її шкіру, вбирання й закріплення різноманітного незручного одягу – тепер її дратують. Вона почувається, мов той цирковий клоун, що якогось ранку прокидається й більше не хоче приклеювати собі червоного гумового носа. Більшості людей не треба витрачати стільки сил, щоб відповідати своєму образу. Нащо це їй? Вона уявляє, як на новому місці – бо завжди буде нове місце, нова сім'я, нова школа – почне заново з іншим, простішим виглядом. Панка? Юної спокусниці?

Ймовірність того, що це станеться швидше раніше, ніж пізніше, росте з кожною хвилиною. Діна вже якийсь час хотіла позбутися Моллі й тепер має вагомий привід. Ралф поручився за Моллі, він доклав багатьох зусиль, аби переконати Діну, що за її образом ховається хороша дівчинка. Що ж, тепер це все коту під хвіст.

Моллі опускається на коліна й піднімає крайку покривала. Витягає з-під ліжка дві яскраві спортивні сумки, які Ралф колись купив на розпродажі в магазині «Л. Л. Бін» в Елсворсі (на червоній написано «Бреден», а на помаранчевій із гавайськими квітами – «Ешлі»). Моллі важко сказати, за що їх забракували: за колір, стиль чи просто дивність цих імен, вишитих білою ниткою). Коли вона висовує горішню шухляду свого комода, вібрації під ковдрою перетворюються на коротеньку версію «Імпакто» Дедді Янкі. «Це щоб ти знала, що це я, і взяла бісову слухавку», – сказав Джек, коли купив їй цю мелодію для дзвінка.

– Hola, mi amigo, – каже Моллі, коли нарешті знаходить телефон.

– Привіт, як справи, chica?

– Та як. Діна гнівається.

– Справді?

– Ага. Дуже.

– Як дуже?

– Ну, напевно, мене виженуть. – Вона відчуває, як до горла підступає клубок. Це дивує, враховуючи, що вже стільки разів вона переживала подібне.

– Та ні, – відказує він. – Навряд чи.

– Виженуть, – каже Моллі, витягаючи купу шкарпеток і білизни й закидаючи їх у сумку «Бреден». – Я чую, як вони це обговорюють.

– Але ж ти маєш відпрацювати свої години виправної роботи.

– Мені не буде як. – Вона піднімає золотий ланцюжок із дармовисами, що лежить сплутаний на комоді, і тре його між пальців, намагаючись послабити вузол. – Діна каже, що ніхто мене не візьме. Я неблагонадійна. – Вузол послаблюється, й вона його розв'язує. – Та нічого. Я чула, що в колонії для неповнолітніх не так і погано. І це ж лише на кілька місяців.

– Але ж ти не крала тієї книжки.

Притуляючи до вуха плаский телефон, Моллі надягає ланцюжок, наосліп упоравшись із застібкою, й дивиться у дзеркало над комодом. Чорний олівець розмазався в неї під очима, як у гравця в футбол.[3 – Гравці в американський футбол іноді малюють під очима чорні смужки.]

– Правда ж, Моллі?

Річ у тому, що вона її таки вкрала. Чи намагалася вкрати. Це її улюблена книжка, «Джен Ейр», і Моллі хотілося її мати. У «Книгарні Шермана» в Бар-Гарборі її не було в продажу, і вона посоромилася попросити працівника замовити для неї. Діна не дала б їй номера своєї кредитки, щоб купити книжку в інтернет-магазині. Моллі ніколи нічого так сильно не хотілося. (Ну... вже давно.) Отак вона й опинилася в бібліотеці, на колінах у вузькому проході між полиць із романами, дивлячись на три примірники «Джен Ейр», два – в м'яких обкладинках і один у твердій. Вона вже двічі оформляла той, що у твердій обкладинці, – підходила до столу й записувала його на свою бібліотечну картку. Моллі взяла з полиці всі три книжки, подумки зважила їх у руці. Поставила назад примірник у твердій обкладинці поруч із «Кодом да Вінчі». Новішу з двох інших теж повернула на полицю.

Той примірник, який вона запхнула за пояс джинсів, був старий і пом'ятий, з жовтими сторінками й підкресленими олівцем абзацами. Дешева оправа з висохлим клеєм почала відставати від сторінок. Якби її виставили на продаж на щорічному бібліотечному ярмарку, то дали б за неї щонайбільше десять центів. Нікому її не бракуватиме, вирішила Моллі. Залишилися два інші, новіші примірники. Але нещодавно в бібліотеці запровадили магнітні протикрадіжкові наліпки, а кілька місяців тому четверо волонтерок, пані солідного віку, які присвятили себе пристрасному служінню бібліотеці Спрюс-Гарбора, тижнями наклеювали їх на внутрішню сторону обкладинок усіх одинадцяти тисяч книжок. Отож коли того дня Моллі виходила з бібліотеки крізь, як потім виявилось, двері з протикрадіжковою системою, головна бібліотекарка, Сьюзен Лебланк, кинулася до неї, мов яструб, зачувши гучне, наполегливе гудіння.

Моллі відразу зізналася, точніше спробувала сказати, що мала намір оформити книжку. Але Сьюзен Лебланк не повірила жодному слову. «Заради всього святого, не ображай мене брехнею, – сказала вона. – Я спостерігала за тобою. Я знала, що ти щось задумала». Як шкода, що її припущення виявилось слухним! Їй хотілося б, щоб її здивували в хорошому сенсі, хоч цього разу.

– От чорт. Ти серйозно?

Дивлячись у дзеркало, Моллі проводить пальцями по ланцюжку, що висить у неї на шиї. Вона тепер нечасто його носить, але щоразу, коли щось стається й вона знає, що ще раз доведеться переїжджати, знову його надягає. Моллі купила цей ланцюжок у магазині здешевлених товарів «Марденс» в Еллсворті й почепила на нього три дармовиси – синьо-зелену емальовану рибку, олов'яного ворона й крихітного брунатного ведмеда, – що батько подарував їй на восьмі іменини. Він загинув в автомобільній аварії через кілька тижнів після того, перевищивши швидкість на вкритій льодом трасі I-95, після чого мама почала скочуватися вниз і вже не змогла вибратися назад. На наступні іменини Моллі вже жила з новою сім'єю, а її мама була у в'язниці. Ці дармовиси – це все, що їй лишилося від того, що колись було її життям.

Джек – хороший хлопець. Але вона цього чекала. З часом, як і всім іншим – соціальним працівникам, учителям, опікунам, – йому набридне, він почуватиметься обманутим, усвідомить, що зв'язуватися з Моллі собі ж дорожче. Хай як їй хочеться бути до нього небайдужою і хай як вона дає йому підстави так думати, насправді вона собі цього не дозволяє. Не те щоб вона прикидалася, але все-таки щось у ній примушує її стримуватися. Вона збагнула, що може контролювати свої емоції, уявляючи на місці своїх грудей велику коробку з навісним замком. Вона подумки відкриває коробку, й запахає туди всілякі випадкові некеровані почуття, непокірний сум чи жаль, і щільно її закриває.

Ралф теж намагався знайти в ній хороші риси. Він до цього схильний; він бачить навіть те, чого немає. І хоча якоюсь мірою Моллі вдячна йому за віру в неї, вона не покладається на це повністю. З Діною їй, можна сказати, краще – та не намагається приховати свої підозри. Легше думати, що на тебе мають зуб, ніж розчаруватися, коли показують спину.

– «Джен Ейр»? – питає Джек.

– Яка різниця?

– Я купив би її для тебе.

– Що ж...

Навіть вскочивши в таку халепу й, напевно, вимушена поїхати геть, вона знає, що ніколи не попросила б Джека купити їй ту книжку. В житті з опікунами вона ненавидить найбільше оцю залежність від людей, яких заледве знає, беззахисність перед їхніми забаганками. Вона навчилася нічого ні від кого не очікувати. Про її іменини часто забувають; на свята про неї думають останньою чергою. Їй доводиться задовольнятися тим, що дають, а те, що дають, – це рідко те, що вона просила.

– Ти така збіса вперта! – каже Джек, наче читаючи її думки. – Подивися, в яку халепу себе втягнула.

У двері Молліної кімнати гучно стукають. Вона притискає телефона до грудей і дивиться, як повертається ручка. Ще одне, з чим їй доводиться жити, – ні замка, ні особистого простору.

Діна заглядає в кімнату, міцно стиснувши нафарбовані рожевою помадою губи.

– Ми маємо поговорити.

– Гарзд. Я тільки закінчу розмову.

– З ким ти говориш?

Моллі вагається. Чи зобов'язана вона відповідати? Ой, та яка різниця.

– З Джеком.

Діна насуплюється.

– Поквапся. Ми не можемо витратити на це весь вечір.

– Я за хвилинку буду.

Моллі чекає, дивлячись просто на Діну, доки та зникає за дверима, й знову прикладає телефона до вуха.

– Настав час розстрілу.

– Ні, ні, послухай, – відказує Джек. – Я маю ідею. Але вона трохи... божевільна.

– Вибач, – каже Моллі похмуро. – Мені треба йти.

– Я поговорив зі своєю мамою...

– Джеку, ти серйозно? Ти їй розповів? Вона й так мене ненавидить.

– Зажди, вислухай мене. По-перше, вона тебе не ненавидить. А по-друге, вона мала розмову з тією пані, на яку працює, і, здається, ти зможеш там відпрацювати свої години.

– Що?

– Ага.

– Але як?

– Ну, ти ж знаєш, що моя мама – найгірша доморядниця у світі.

Моллі подобається, як він це каже – буденно, без осуду, наче повідомляє, що його мама – шульга.

- Отож ця пані хоче навести лад у себе на горищі - поскладати старі папери, коробки й усе таке, а для моєї мами це страх Господній. Отож мені спало на думку, щоб ти це зробила. Закладаюся, що там легко можна буде провести п'ятдесят годин.

- Чекай, ти хочеш, щоб я навела лад на горищі старої пані?

- Ага. Справа на твій смак, хіба ні? Годі тобі, я знаю, яка ти акуратна. Навіть не намагайся заперечити. Усі речі ставиш рівненько. Усі папери в теках. І хіба твої книжки стоять не за алфавітом?

- Ти це помітив?

- Я знаю тебе краще, ніж ти думаєш.

Моллі і справді не може заперечити, що хай яка вона дивна, а любить, щоб скрізь був лад. Її навіть можна назвати фанаткою порядку. Так багато переїжджаючи з місця на місце, вона навчилася дбати про своє нехитре майно. Але вона не впевнена, що це вдала ідея. Сидіти на самоті на пліснявому горищі, перебирати непотріб якоїсь старої?

Але враховуючи альтернативу...

- Вона хоче з тобою зустрітися, - продовжує Джек.

- Хто?

- Вівіан Дейлі. Стара пані. Вона хоче, щоб ти прийшла на...

- Бесіду. Ти маєш на увазі, що я маю пройти бесіду.

- Це частина угоди. Ти на це згодна?

- А в мене є вибір?

- Звісно. Можеш піти в колонію.

- Моллі! - гиркає Діна, грюкаючи у двері. - Ану бігом сюди!

- Іду! - гукає вона, а тоді до Джека: - Гаразд.

- Гаразд що?

- Я це зроблю. Сходжу й зустрінуся з нею. Пройду бесіду.

- Чудово, - відказує він. - А, і ще - може, краще вбрати спідницю або що, ну ти знаєш. І, може, зняти кілька сережок.

- А що з тією, яка в носі?

- Мені вона подобається. От тільки...

- Ясно.

- Лише на першу зустріч.

- Гаразд. Слухай - дякую.

- Не дякуй мені за егоїстичність. Мені просто хочеться провести з тобою ще трохи часу.

Коли Моллі відчиняє двері й бачить напружені й сторожкі обличчя Діни й Ралфа, вона всміхається.

- Не хвилюйтеся. Я знайшла, як відпрацювати свої години. - Діна зиркає на Ралфа з виразом, який Моллі розуміє, маючи багаторічний досвід розпізнавання думок різних опікунів. - Але я зрозумію, якщо ви хочете, аби я пішла. Я знайду щось інше.

- Ми не хочемо, щоб ти пішла, - каже Ралф, і водночас із ним Діна говорить:

- Нам треба про це поговорити.

Вони втуплюються одне в одного.

- Хай там як, - мовить Моллі. - Якщо у нас із вами не складеться, не страшно.

І в той момент, сповнена позиченої в Джека напускної сміливості, вона й справді так думає. Якщо не складеться - значиться, не складеться. Моллі вже давно зрозуміла, що з більшістю розчарувань і віроломства, яких інші люди бояться все своє життя, вона вже зіткнулася. Батько помер. Матір пустилася берега. Її передавали з рук у руки й відмовлялися від неї раз у раз. Та вона все одно дихає, спить і росте. Прокидається щоранку і вбирається. Отож, кажучи, що це не страшно, вона має на увазі, що здатна пережити мало не будь-що. А тепер, вперше, відколи вона себе пам'ятає, знайшовся хтось, хто дбає про неї. (Власне, а що це йому заманулося?)

Спрюс-Гарбор, штат Мен, 2011 рік

Моллі набирає повні легені повітря. Будинок більший, ніж вона уявляла, - білий вікторіанський моноліт із завитками й чорними віконницями. Виглядаючи з авта, помічає, що він у бездоганному стані - нічого не відлущується й не гние, а це означає, що його, напевно, нещодавно пофарбували. Безсумнівно, ця стара пані постійно наймає людей для догляду за ним, цілу армію бджіл-трударів.

Стоїть приймний квітневий ранок. Земля ще сира від талого снігу й дощу, але сьогодні один із тих рідкісних, майже теплих днів, які натякають, що попереду - чудове літо. Яскраво-блакитне небо помережали пухнасті хмарки. Здається, скрізь завітнали кустики крокусів.

– Отож, – каже Джек, – справа така. Вона приємна пані, але трохи сувора. Ну знаєш, жартами не сипле. – Він вимикає двигун й лагідно стискає плече Моллі. – Просто кивай і всміхайся, й усе буде добре.

– Нагадай-но, скільки їй років? – мимрить Моллі. Вона сердиться на себе за те, що нервується. Подумаєш! Якась стара карга, якій треба, щоб хтось розтріб їй барахло. Хоч би воно не виявилось огидним і смердючим, як будинки тих скнар, що показує телебачення.

– Не знаю. Багато. До слова, маєш гарний вигляд, – додає Джек.

Моллі сердито на нього зиркає. Вона вбрана в рожеву блузку від «Лендс Енд», що їй позичила Діна з такої нагоди. «Я тебе ледве впізнаю, – кинула сухо, коли Моллі вийшла в ній зі спальні. – Ти в ній така... жіночна».

На Джекове прохання Моллі витягла з носа кільце й залишила тільки по дві сережки в кожному вусі. І з макіяжем теж постаралася – сьогодні вона просто бліда, а не схожа на привида, й очі обведені не так густо. Вона навіть купила рожеву помаду «Мейбелін» відтінку «мальвовий», посміявшись над його вигадливою назвою. Вона зняла всі свої численні каблучки з крамниці вживаних речей і залишила тільки ланцюжок із дармовисами від свого батька, замість звичного численного набору хрестиків і срібних черепів. Волосся залишилось чорним, з білими пасмами, що обрамляють лице, і нігті в неї теж помальовані начорно, але ясно, що вона постаралася, як зазначила Діна, «бути схожішою на нормальну людину».

Після Джекового відчайдушного втручання Діна знехотя погодилася дати Моллі ще один шанс.

– Наводити лад на горищі? – пирхнула вона. – Ага, вже. Може, з тиждень і протримається.

Певна річ, Моллі не сподівалася від Діни вотуму довіри, але й сама сумнівається. Чи справді вона збирається присвятити п'ятдесят годин свого життя допомозі якійсь буркотливій карзі, сидючи на горищі з протягами, перебираючи коробки, повні молі, пилових кліщів і ще бозна-чого? У колонії вона могла б проводити цей час на груповій психотерапії (що завжди цікаво) й дивитися ток-шоу «Погляд» (що досить непогано). Там можна було б спілкуватися з іншими дівчатами. А так вдома її чекатиме Діна, а ця стара пані пильнуватиме за кожним її рухом.

Моллі зиркає на годинника. Вони приїхали на п'ять хвилин раніше завдяки Джекові, який її підганяв.

– Не забувай дивитися в очі, – каже він. – І обов'язково всміхайся.

– Ти вже як мама.

– Знаєш, у чому твоя проблема?

– У тому, що мій хлопець поводить як мама?

– Ні. У нерозумінні того, що на карту поставлений твій зад.

- На яку карту? Де? - Вона озирається, соваючись на сидінні.

- Послухай... - Він тре підборіддя. - Моя мама не розповіла Вівіан про колонію й усе таке. Їй відомо лише, що це громадський проект, який задали у школі.

- Тож вона не знає про мое кримінальне минуле? Боягуз.

- Ay diablo [4 - От дідько (ісп.)], - відповідає Джек, виходячи з авта.

- Ти підеш зі мною?

Він зачиняє дверцята, обходить авто й відчиняє пасажирські дверцята з іншого боку.

- Ні, проведу тебе до сходів.

- Який джентльмен. - Вона ступає на землю. - Чи боїшся, що я втечу?

- Правду кажучи, і те, й те, - відказує він.

Стоячи перед колосальними дверима з горіхового дерева з величезним мідним кільцем, Моллі вагається. Озирається на Джека, що вже повернувся в авто, надів навушники й гортає пошарпану збірку оповідань Джуно Діаса, який завжди тримає в бардачку. Вона виструнчується, розправляє плечі, прибирає волосся за вуха, пригладжує комірець блузки (коли вона востаннє мала на шиї комір? Хіба що собачий) і стукає у двері. Тихо. Вона стукає знову, трохи гучніше. А тоді помічає кнопку дзвінка ліворуч від дверей і натискає її. У будинку голосно звучить передзвін, і за мить з'являється Джекова мама, Террі, що поспішає їй назустріч із занепокоєним виглядом. Завжди дивно бачити Джекові великі карі очі на широкому, приємному обличчі його матері.

Хоч Джек і запевнив Моллі, що його мама дала згоду - «та бісова справа з горищем висіла над її головою так довго, ти навіть не уявляєш», - вона знає, що насправді все куди складніше. Террі обожає свого єдиного сина і, щоб його порадувати, зробить майже все. Але хай скільки йому хочеться думати, що Террі не має нічого проти його плану, Моллі знає, що Джекові довелося на неї натиснути.

Коли Террі відчиняє двері, вона оглядає Моллі з голови до ніг.

- Ну, причепурилася ти гарно.

- Дякую. Напевно, - бурмоче Моллі. Їй важко сказати, чи вбрання Террі - це уніформа, чи щось таке нудне, що на неї скидається: чорні штани, грубі чорні черевики з гумовими підошвами, проста футболка персикового кольору.

Моллі йде за нею слідом по довгому коридору, оздобленому написаними олією картинами й гравюрами в золотих рамах, звуки їхніх кроків стихає східний килимок. У кінці коридору зачинені двері.

Террі на якусь мить прикладає до дверей вухо й тихенько стукає.

– Вівіан? – вона трохи прочиняє двері. – Дівчина прийшла. Моллі Аер. Так, добре.

Вона розчахує двері у велику, залиту сонцем вітальню з видом на море, повну книжкових полиць від підлоги до стелі й антикварних меблів. Стара пані, вбрана в чорний кашеміровий светр з високою шиєю, сидить у ніші біля вікна у вицвілому червоному кріслі, склавши помережані венами руки на колінах, вкритих вовняним пледом у клітинку.

Підійшовши до неї, Террі каже:

– Моллі, це місис Дейлі.

– Добридень. – Моллі простягає руку, як її навчив батько.

– Добридень.

Долоня старенької у Молліній руці суха й холодна. Вона бадьора худа жінка, з вузьким носом і пильними карими очима, по-пташиному проникливими. Шкіра у неї тонка, майже прозора, а хвилясте сиве волосся зібране в гульку. Світлі веснянки – чи це старечі плями? – розсипані по її обличчю. Вени на її руках нагадують карту, а шкіра навколо очей брижиться безліччю зморшок. Вона схожа на монашок з католицької школи, яку Моллі недовго відвідувала в Авгу?сті (під час короткого перебування в непідхожій опікунській сім'ї), що здавалися, з одного боку, старими, а з іншого – на диво молодими. Як і ті черниці, ця жінка має трохи владну манеру, наче звикла наполягати на своєму.

Та чом би й ні, думає Моллі. Вона справді до цього звикла.

– Що ж, якщо буду потрібна – я на кухні, – каже Террі й зникає в інших дверях.

Старенька нахилиється в бік Моллі, суплячись.

– Як тобі вдалося досягнути такого ефекту? Вибілити пасма, – питає вона, погладжуючи скроню.

– Гм-м... – Моллі здивована, її ніхто про це ще не питав. – За допомогою освітлювача й фарби.

– Де ти цього навчилася?

– Подивилася відео на ютубі.

– На ютубі?

– В Інтернеті.

– Ага. – Вона задирає підборіддя. – Комп'ютер. Я надто стара, щоб підхоплювати таку моду.

– Навряд чи можна назвати модою те, що змінило наше життя, – мовить Моллі, а тоді винувато всміхається, розуміючи, що вже заходить у суперечку зі своєю потенційною наймачкою.

– Мое не змінило, – відказує жінка. – Напевно, це забирає досить багато часу.

– Що саме?

– Отак фарбувати волосся.

– А. Ну, не так і багато. Я вже звикла.

– А який твій природний колір, якщо не секрет?

– Зовсім ні. Темно-каштановий.

– А мій – рудий.

Моллі лише за мить усвідомлює, що це стара пані жартує зі своєї сивини.

– Мені подобається, що ви з ним зробили. Вам личить.

Пані киває й знову спирається на спинку крісла. Здається, вона це схвалює. Моллі відчуває, як напруга в її плечах трохи зменшилася.

– Перепрошую за свою грубість, але в моєму віці вже немає сенсу ходити околяса. Твій вигляд досить стилізований. Ти належиш до – як їх називають? – готів?

Моллі несила не всміхнутися.

– Щось таке.

– Гадаю, цю блузку ти позичила.

– Ну...

– Не варто було перейматися. Вона тобі не пасує. – Вона жестом вказує Моллі, щоб та сіла навпроти неї. – Можеш кликати мене Вівіан. Мені не подобається, коли мене називають місіс Дейлі. Адже мій чоловік уже на тім світі.

– Співчуваю.

– Не треба. Він помер вісім років тому. Крім того, мені дев'яносто один. Мало хто з тих, кого я знала, ще серед живих.

Моллі не знає, як відповісти – чи чемно казати людям, що вони на вигляд здаються молодшими? Вона ніколи не здогадалася б, що цій жінці дев'яносто один, але їй небагато з ким є порівнювати. Батьки її тата померли, коли той був молодий; батьки її мами одружені не були, тож вона ніколи не мала нагоди познайомитися зі своїм дідусем. З усіх родичів Моллі пам'ятає лише свою бабусю з маминого боку, що померла, коли їй було три.

– Террі розповіла мені, що ти живеш з опікунами, – каже Вівіан. – Ти сирота?

– Моя мама жива, але я вважаю себе сиротою.

– Однак насправді це не так.

– На мою думку, людина, що не має батьків, які б про неї дбали, може вважати себе ким завгодно.

Вівіан довго на неї дивиться, наче зважує цю думку.

– Справедливо, – вирішує вона. – Отож розкажи мені про себе.

Моллі прожила в штаті Мен усе своє життя і навіть ніколи не була в інших штатах. Вона уривками пам'ятає своє дитинство в Індіан-Айленді [5 – Резервація індіанців-пенобскотів.] перед тим, як стала жити в опікунів: сіробокий трейлер, у якому вона мешкала з батьками, громадський клуб із заставленим пікапами паркувальним майданчиком, гральний дім для бінго «Сокалексіз», церкву Святої Анни. Вона пам'ятає індіанську ляльку з кукурудзяного качана з чорним волоссям, вбрану в традиційний костюм, яку тримала на полиці у себе в кімнаті, однак їй більше подобалися Барбі, подаровані благодійними організаціями та роздавані в громадському клубі на Різдво. Звісно, серед них ніколи не було популярних – Попелюшки чи Королеви краси, лише дивачки з розпродажів: Барбі-водій чи Барбі-дикунка. Це не мало значення. Хай яке дивне у цих ляльок було вбрання, їхні риси залишалися втішно однаковими: дивні витягнуті ступні, наче готові взути високі підбори, круті стегна й безреберний тулуб, гладенький ніс і блискуче пластикове волосся...

Але це не те, що Вівіан хоче почути. З чого почати? Що розповісти? Нелегко вирішити. Її історія не з веселих, і Моллі з досвіду знає, що люди або сахаються, або не вірять їй, чи, навіть гірше, починають її жаліти. Отож вона навчилася розказувати скорочену версію.

– Ну, – починає вона, – з батькового боку я індіанка з племені пенобскотів. Коли я була мала, ми жили в резервації біля Олд-Тауна.

– Он як. Це тому ти так малюєшся й фарбуєш волосся.

Моллі ошелешена. Їй ніколи не спадало на думку таке пояснення. Чи й справді це так?

Ще у восьмому класі, під час особливо непростого року – сердиті, крикливі опікуни; ревниві названі брати й сестри; група задерикуватих дівчат у школі, – вона купила коробку швидкодіючої фарби для волосся «Лореаль» й чорний олівець для очей «Кавер гьорл», і перемінилася в домашній ванній. У найближчі вихідні її подруга, що працювала в «Клерс», зробила їй пірсинг: по декілька дірок у кожному вусі, вставила сережку-гвіздочок у ніс і кільце у брову (однак ненадовго – швидко почалося запалення й кільце довелося витягти, від чого залишився схожий на павутинку шрам). Пірсинг став останньою краплею, через яку її вигнали з того опікунського дому. Місію виконано.

Моллі продовжує розповідати – як її батько помер, а мама не мала змоги про неї дбати, як вона опинилася у Ралфа й Діні.

– Отже, Террі розповіла, що тобі доручили виконати якийсь громадський проект для школи. І їй спала на думку чудова ідея залучити тебе до прибирання в мене на горищі, – каже Вівіан. – На мій погляд, це не вигідна домовленість, але що там я знаю.

– Хочете вірте, хочете ні, але я можу назвати себе акуратисткою. Мені подобається наводити лад.

– Тоді ти ще дивніша, ніж здаєшся. – Вівіан відкидається на спинку крісла й переплітає пальці. – Мені теж є що розповісти. За твоїм визначенням, я теж залишилася сиротою, і майже в такому самому віці. Тож це у нас із тобою спільне.

Моллі не певна, як відповісти. Чи хоче Вівіан, щоб вона її про це розпитала, чи розкаже просто так? Важко сказати.

– Ваші батьки... – наважується спитати вона, – не дбали про вас?

– Вони намагалися. Була пожежа... – Вівіан знизує плечима. – Це було так давно, я майже не пам'ятаю. Отож коли тобі хотілося б почати?

Нью-Йорк, 1929 рік

Мейсі перша відчула біду. Вона плакала без упину. Через місяць після її народження, коли наша мама занедужала, Мейсі стала спати зі мною на моєму вузькому ліжечку в маленькій кімнаті без вікон, яку ми ділили з братами. Було так темно, що я, вже не вперше, подумки запитала себе, чи оце так відчувається сліпота – як суцільна порожнеча. Я заледве розрізняла чи, точніше, лише відчувала силуети хлопців, які час від часу ворушилися, але ще не прокинулися: Домініка і Джеймса, шестирічних близнюків, що від холоду тулилися один до одного на лежанці на підлозі.

Сидячи на ліжку, спершись об стіну, я тримала Мейсі так, як показала мені мама, – приклавши до плеча. Я спробувала все, що могла, аби її заспокоїти, все, що раніше допомагало: гладила її спинку, проводила двома пальцями по носику, тихенько наспівувала батькову улюблену пісню, «Моя пташка співоча», їй на вушко:

Чув я трелі дрозда, солов'я й конопляночки,
Та солодший за них голос твій, моя панночко.

Але вона тільки верещала голосніше, здригаючись у спазмах плачу.

Мейсі виповнилося півтора року, але важила вона, мов пир'інка. За кілька тижнів після її народження мама злягла з лихоманкою й більше не могла її годувати, тож ми обходилися теплою підсолодженою водою, вареною вівсянкою

й молоком, коли могли його собі дозволити. У нас усіх світилися ребра. Їжі бракувало; бували дні, коли ми їли мало не саму жорстку картоплю в рідкому бульйоні. Навіть при здоров'ї мама не вирізнялася кухарським хистом, а іноді вона навіть не докладала зусиль. Не один раз, перш ніж я навчилася куховарити, ми їли сиру картоплю з відра.

Минуло два роки, відколи ми покинули свій дім на західному узбережжі Ірландії. Життя й там було важке; наш батько раз за разом втрачав роботу, а коли мав заробітки, то їх було недосить, щоб нас годувати. Жили ми в крихітній кам'яниці без опалення в невеличкому селі Кінвара в графстві Голуей. Повсюди наші сусіди тікали до Америки; нам переказували байки про помаранчі завбільшки з картоплю; про поля збіжжя, що колишеться під сонячним небом; про чисті сухі дерев'яні будинки з електрикою та каналізацією. Про те, що роботи там стільки, як фруктів на деревах. Востаннє зробивши для нас добре діло – чи, можливо, позбавивши себе тягара безперестанного хвилювання, – таткові батьки й сестри разом нашкребли грошей на подорож через океан для нас п'ятьох, і одного весняного дня ми сіли на «Агнес Пауліну», яка тримала курс на острів Елліс. Нашою єдиною сполучною ланкою з майбутнім був шматок паперу з написаним на ньому іменем, який батько поклав у кишеню свої сорочки, коли ми піднімалися на борт, – іменем чоловіка, що емігрував десять років тому й тепер, за словами наших родичів із Кінвари, був власником поважного ресторану в Нью-Йорку.

Хоч ми й прожили все своє життя в прибережному селі, та ніколи не бували в човні, не кажучи вже про корабель у відкритому океані. Окрім мого брата Дома, що був сильний, мов бик, ми нездужали мало не всю мандрівку. Ще важче було мамі, яка на кораблі виявила, що знову завагітніла, і не могла й рісочки втримати в шлунку. Але навіть з усіма цими негараздами, стоячи на нижній палубі, а не в наших темних тісних каютах четвертого класу, дивлячись, як масна вода піниться під «Агнес Пауліною», я відчувала, що на душі мені ставало легше. Безсумнівно, думала я, ми знайдемо собі місце в Америці.

Того ранку, коли ми прибули в Нью-Йорк, у гавані було так туманно й похмуро, що, хоч ми з братами й стояли біля поруччя, вглядаючись у мряку, та заледве розрізняли розмитий силует статуї Свободи, яка стояла недалеко від пристані. Нас зібрали в довгі черги на огляд, опитування та проставляння печаток, а тоді відпустили між сотні інших іммігрантів, які розмовляли мовами, що мені скидалися на ревіння домашньої худоби.

Я не бачила ні полів зі збіжжям, ні завеликих помаранчів. Ми сіли на пором до Мангеттену й блукали вулицями: ми з мамою – хитаючись під вагою нашого майна, близнята – просячись на руки, батько – з валізами під пахвами, стискаючи в одному кулаці карту, а в другому – потертий шмат паперу, на якому нерозбірливим почерком його матері було написано «Марк Фланнері, "Ірландська троянда", Делансі-стріт». Кілька разів загубившись, батько кинув спроби зорієнтуватися за картою й почав питати дорогу в людей на вулиці. Мало не щоразу вони відверталися, не відповідаючи; один чоловік сплюнув на землю, його обличчя скривила огида. Але врешті ми таки знайшли це місце – ірландський паб, так само убогий, як і найжалюгідніші паби на задвірках Голуея.

Ми з мамою й хлопцями чекали на тротуарі, доки батько був усередині. Дош припинився; з мокрих вулиць у вологе повітря підіймалася пара.

Ми стояли в сирому одязі, задубілому від поту й бруду, чухаючи вкриті струпами голови (від корабельних вошей, так само повсюдних, як і нудота), з ногами, натертими від нових черевиків, які бабуня купила нам перед відплиттям, але мама не дозволяла нам їх взувати, доки ми не ступимо на американську землю, й думали, в яку халепу себе втягнули. Окрім цієї жалюгідної копії ірландських пабів, біля якої ми стояли, ніщо на цій новій землі не було хоч трохи подібне до знайомого нам світу.

Марк Фланнері одержав листа від своєї сестри й очікував на нас. Він найняв нашого батька посудомийником і відвів нас у район, подібних до яких я ніколи не бачила, – високі цегляні будівлі тулилися одна до одної на вузьких вулицях, повних люду. Він знав, що там шукали наймачів у квартиру за десять доларів на місяць, на третьому поверсі п'ятиповерхового будинку на Елізабет-стріт. Коли він залишив нас біля дверей, ми почимчикували за поляком-власником будинку, містером Камінські, вздовж викладеного кахлями коридору, а потім угору сходами, насилу тягнучи свої пожитки в спеці й темряві, доки він напучував нас щодо переваг охайності, цивілізованості та працелюбства, чого, як він дав зрозуміти, на його думку, нам бракувало. «Я нічого не маю проти ірландців, якщо тільки ви триматиметеся від гріха подалі», – сказав він низьким голосом. Глянувши на батькове обличчя, я угледіла вираз, який мені ще не випадало бачити, але відразу зрозуміла – то було потрясіння через усвідомлення, що тут, на чужій землі, його суворо ганитимуть, щойно він заговорить.

Власник помешкання назвав його квартирою-трамваем, бо кожна кімната вела до іншої, як вагончики в трамваї. У самому кінці розмішувалася крихітна батьківська спальня, вікно якої виходило на тильний бік іншої будівлі; перед нею були кімната, яку я ділила з хлопцями й Мейсі, кухня й невеликий передпокій, з якого два вікна виходили на людну вулицю.

Містер Камінські смикнув за шнурок, що звисав з підбитої штампованим металом стелі, й загорілася лампочка, заливаючи тьмяним світлом грубий дерев'яний стіл, маленьку поржавілу раковину з холодною водою й газову плиту. В коридорі, за дверима нашої квартири, була вбиральня, яку ми ділили з сусідами – бездітною парою німців, як сказав нам власник, на прізвище Шацман. «Вони не галасують й очікують того самого від вас», – мовив він, спохмурнівши, коли мої брати, невгамовні й непосидючі, стали граючись штовхати один одного.

Попри несхвалення власника, задушливу спеку, тьмяні кімнати та какофонію дивних звуків, таких незвичних моему вухові мешканки села, я відчула ще одну хвилю надії. Оглянувши наші чотири кімнати, я вирішила, що ми почали спочатку, залишивши позаду безліч труднощів життя в Кінварі: сирість, що пробирала до кісток, убогу перехняблену хатину, пияцтво нашого батька – я це вже згадувала? – що дамокловим мечем висіло над навіть найменшими заробітками. Тут батькові пообіцяли роботу. Тут можна було вмикати світло, смикаючи за шнурівку, а воду – крутнувши ручку крана. Просто за дверима, в сухому коридорі, були туалет і ванна. Хай який скромний, та це шанс на новий початок.

Я не знаю, як сильно на мої спогади впливає мій вік тепер і як сильно він вплинув тоді, – мені було сім, коли ми покинули Кінвару й дев'ять тії ночі, коли Мейсі безперестанку плакала, тії ночі, що, навіть більше за від'їзд з Ірландії, назавжди змінила перебіг мого життя. Минуло вісімдесят два роки, а звук її плачу й досі мені вчувається. Якби ж я звернула більше уваги на те, чому вона плакала, замість просто намагатися її заспокоїти. Якби ж я звернула більше уваги.

Я так боялася, що наші життя знову розваляться на частини, що мені хотілося забути те, чого найбільше боялася: неминулу любов батька до випивки, яку не змінив переїзд до іншої країни; мамин поганий настрій та напади люті; безперестанні сварки між ними. Мені хотілося, щоб усе було добре. Я притуляла Мейсі до грудей і шепотіла їй на вухо: «...та солодший за них голос твій, моя панночко», намагаючись її заспокоїти. Коли вона нарешті змовкла, я відчула лише полегшення, не розуміючи, що Мейсі, як канарка в шахті, попереджала нас про небезпеку, але було вже запізно.

Нью-Йорк, 1929 рік

Через три дні після пожежі містер Шацман пробуджує мене зі сну, щоб сказати, що вони з місіс Шацман знайшли гідегальне рішення (так, він каже «ідеальне», з німецьким акцентом; я тоді, за секунду, дізналася про жажливу владу гіпербол). Вони відведуть мене до Товариства допомоги дітям – установи з приязними соціальними працівниками, які надають дітям притулок і харчування.

– Мені не можна іти, – заперечила я. – Я потрібна буду мамі, коли вона повернеться з лікарні.

Я знала, що мій батько й брати загинули. Я бачила їх у коридорі, накритих простирадлами. Але маму винесли на ношах, і я бачила, як Мейсі ворушилася, хникаючи, коли чоловік в уніформі ніс її коридором.

Містер Шацман похитав головою.

– Вона не повернеться.

– Ну, тоді Мейсі...

– Твоя сестра, Маргарет, не вижила, – каже він, відвертаючись.

Мої мама й тато, двоє братів і сестра, так само дорогі мені, як я сама, – цю втрату неможливо описати словами. І навіть якби я й знайшла слова, щоб виразити свої почуття, слухати мене було ні?кому. Всі, до кого я була прихильна у світі – у цьому новому світі, – померли або жили десь далеко.

Тії ночі, коли сталася пожежа, коли вони взяли мене до себе, я чула, як місіс Шацман у себе в спальні сварилася зі своїм чоловіком, вирішуючи, що зі мною робити. «Я про це не просила. – Її сичання прозвучало так виразно,

наче ми були в одній кімнаті. – Ці ірландці! Стільки дітей у такий маленький квартирі. Дивно, що таке не стається частіше».

Доки я слухала кризь стіну, в моїх грудях ширилася порожнеча. «Я про це не просила». Лише за кілька годин до цього мій тато повернувся додому з роботи в пабі й перевдягнувся, як завжди після зміни, з кожним шаром скинутого вбрання позбуваючись огидного смороду. Мама церувала одяг, за що їй платили гроші. Домінік чистив картоплю. Джеймс грався в кутку. Я малювала на аркуші паперу, навчаючи Мейсі літер, відчуваючи її тепло й вагу в себе на колінах і липкі пальці у волоссі.

Я намагаюся забути жак того, що сталося. Хоча, певно, забути – неправильне слово. Як я можу забути? Але як мені йти далі хоч на крок, не гамуючи відчаю, що переповнює мене? Заплющивши очі, я чую плач Мейсі й мамині крики, відчуваю ідкий запах, жар вогню на шкірі й різко сідаю на свою убогу постіль у сінях у Шацманів, обливаючись холодним потом.

Мамині батьки померли, брати – в Європі, один за одним пішли служити в армію, і я не маю жодного уявлення, як їх знайти. Але мені здається, і я кажу про це місіс Шацман, що можна спробувати сконтактувати з батьковими матір'ю та сестрою, що залишилися в Ірландії, хоча ми не спілкувалися з ними, відколи прибули до цієї країни. Я ніколи не бачила листів від бабусі й ніколи не бачила, аби батько що-небудь їй писав. Наше життя в Нью-Йорку було таке гнітюче, й ми за нього трималися так непевно, що навряд чи батькові багато про що хотілося розповідати. Я знала лише назву села й прізвище батькової родини, однак, можливо, цього виявиться досить.

Але місіс Шацман супитьсся й хитає головою, і тоді я усвідомлюю, яка я самотня. З цього боку Атлантики немає жодного дорослого, який би мною цікавився, який би привів мене до корабля й заплатив за мій квиток. Я – тягар для громади, ніхто за мене не відповідає.

– Ти, дівчинка-ірландка. Підійди. – Худа, насуплена наглядка в білому чепчику робить знак кістлявим пальцем. Напевно, вона дізналася, що я ірландка, з документів, які заповнив містер Шацман, коли привів мене до Товариства допомоги дітям кілька тижнів тому, або ж, мабуть, з мого акценту, й досі дуже відчутного. – Гм! – мовить вона, стиснувши губи, коли я стаю перед нею. – Рудоволоса.

– Як шкода, – відказує пухкенька жінка поряд з нею, а тоді зітхає. – І ці веснянки. У її віці й так важко дістати місце.

Худорлява облизує свого великого пальця і відкидає волосся з мого обличчя.

– Ти ж не хочеш відстрашити людей, правда? Не дозволяй волосся закривати обличчя. Якщо будеш акуратна й чесна, може, вони не робитимуть передчасних висновків.

Вона защіпає гудзики на моїх рукавах, а коли нахиляється, щоб перев'язати шнурівки на моїх чорних туфлях, з її чепчика піднімається запах плісняви.

– Украв важливо мати пристойний вигляд. Бути схожою на дівчинку, яку жінка хотіла б бачити в себе вдома, охайною й поштивою. Але не надто... – Вона зиркає на іншу пані.

– Не надто що?... – питаю я.

– Деякі жінки не надто доброзичливо ставляться до гарненьких дівчат, які сплять із ними під одним дахом, – відповідає вона. – Не те, щоб ти була аж така... Та все одно. – Вона вказує на мій ланцюжок. – Що це таке?

Я піднімаю руку й торкаюся олов'яного кладдахського кельтського хрестика, який носила з шестирічного віку, обводячи пальцем обрис серця.

– Ірландський хрестик.

– У потяг не дозволяється брати з собою сувеніри.

Мое серце б'ється так гучно, що мені здається, ніби вона його чує.

– Він належав моїй бабуні.

Жінки розглядають хрестика, і я бачу, як вони вагаються, намагаючись вирішити, що робити.

– Вона дала мені його в Ірландії, перш ніж ми поїхали. Це... Це все, що в мене залишилося.

Це правда, але правда також і те, що я це сказала, аби їх переконати. І це подіяло.

Ми чуємо потяг, перш ніж він показується нам на очі. Низьке гудіння, дрижання під ногами, глибокий свисток, спочатку тихий, а тоді дедалі гучніший, коли потяг наближається. Ми витягуємо шиї, вглядаючись у колії вдалині (навіть коли одна з наших покровительок, місіс Скетчерд, кричить своїм пронизливим голосом: «Ді-і-іти! На місця, ді-і-іти!»), й ось раптом він з'являється: на нас суне чорний паровик, кидаючи тінь на платформу, випускаючи струмінь пари, як величезна задихана тварина.

Я серед двадцяти інших дітей різного віку. Нас відмили й вбрали в пожертвований кимось одяг: дівчатка в сукенках з білими фартушками й у грубих панчохах, хлопчики – у бриджах, які зашипують на гудзики під коліном, білих сорочках, краватках, товстих вовняних піджаках. Стоїть незвично теплий жовтневий день, бабине літо, як його називає місіс Скетчерд, і ми чекаємо на платформі, знемагаючи від спеки. Мое волосся прилипло до шиї, сукня тісна й незручна. В одній руці я стискаю маленьку брунатну валізку, яка містить усе майно, крім хрестика, що належить мені в цьому світі, усе новонадбане: Біблію, два комплекти одягу, капелюх, чорне пальто, на кілька розмірів замале, пару черевиків. На підкладці пальта – мое ім'я, вишите волонтеркою з Товариства допомоги дітям: Ніів Пауер.

Так. Ніів. Досить поширене ім'я в графстві Голуей, і не таке вже й незвичне серед ірландських іммігрантів Нью-Йорка, але точно неприйнятне

там, хай куди завезе мене цей потяг. Пані, що вишила ці літери кілька днів тому, цокала язиком, працюючи.

– Сподіваюся, ти не прив'язана до цього імені, юна міс, бо я певна, що, коли тобі пощастить потрапити в сім'ю, твої нові батьки змінять його в одну мить.

Моя Ніів, любив називати мене батько. Однак я не прив'язана до цього імені. Я знаю, що його важко вимовляти, що воно іноземне й негарне для тих, хто не розуміє, – дивний набір звуків.

Ніхто не жаліє мене, що я втратила сім'ю. У кожного сумна історія, інакше нас би тут не було. Згідно з поширеною думкою, ліпше не говорити про минуле, найшвидше полегшення настане, якщо його забути. Товариство допомоги дітям поводить з нами так, наче ми народилися тієї миті, коли нас привели; ніби метелики, що скидають свої кокони, ми залишили старе життя позаду і, як на те Божа воля, скоро вступимо в нове.

Місіс Скетчерд та містер Курран, соромливий чоловік із каштановими вусами, вишикували нас за зростом, від найвищого до найнижчого, тобто загалом від старшого до молодшого, а найменшеньких тримають на руках діти старше восьми. Місіс Скетчерд дає мені в руки маля, перш ніж я встигаю заперечити, – косоокого хлопчика з оливковою шкірою, якому рік і два місяці, на ім'я Кармін (якого, я вже здогадуюся, скоро кликатимуть інакше). Він чіпляється за мене, мов злякане кошеня. В одній руці стискаючи валізку, а другою надійно притримуючи Карміна, я хитаючись іду до приступки вагона, коли містер Курран підбігає взяти в мене валізку.

– Май хоч трохи здорового глузду, дівчинко, – каже він. – Якщо впадеш, то розіб'єш голову, й тоді нам доведеться залишити вас обох.

Усі дерев'яні сидіння у вагоні потяга звернені вперед, окрім двох рядів попереду, відділених вузьким проходом. Я знаходжу три вільні сидіння для себе й Карміна, й містер Курран кладе мою валізку на полицю в мене над головою. Скоро Кармін починає злазити з лавки, і я так стараюся відволікти його від спроб утекти, що заледве помічаю, як інші діти заходять у вагон і той заповнюється.

Місіс Скетчерд стоїть спереду вагона, тримаючись за шкіряні спинки двох сидінь, рукави її чорної накидки колишуться, мов воронячі крила.

– Цей потяг називають сирітським, діти, і вам пощастило на нього потрапити. Ви залишаєте позаду згубне місце, повне невігластва, бідності й аморальності, задля шляхетності замиського життя. Доки ви тут, маєте виконувати кілька простих правил. Ви маєте бути згідливі й слухатися вказівок. Маєте шанувати своїх наставників. Маєте бережливо ставитися до вагонного майна, щоб нічого не попсувати. Ви заохочуватимете своїх сусідів поводитися належним чином. Словом, ми з містером Курраном хочемо пишатися вашою поведінкою. – Її голос гучнішає, коли ми всідаємося. – Коли вам дозволять вийти з вагона, ви не повинні виходити за ту територію, яку ми визначимо. Ви ніколи не відбиватиметеся від групи. Якщо ваша поведінка виявиться незадовільною, якщо ви не дотримуватиметеся цих простих правил

гrecності, вас відправлять туди, звідки забрали, й залишать на вулиці напризволяще.

Менші діти здаються спантеличеними цієї проповіддю, але ті з нас, кому за шість чи сім, уже кілька разів чули її версію ще в сиротинці, до подорожі. Слова проходять повз мої вуха. Наразі на куди більше занепокоєння заслуговує те, що ми з Карміном зголодніли. На сніданок нам дали тільки по кусневі сухого хліба й чашечці молока, і це було багато годин тому, ще до зорі. Кармін метушиться й посмоктує свою руку – напевно, ця звичка його заспокоює. (Мейсі смоктала палець.) Але я розумію, що не варто питати про їжу. Її дадуть, коли наші опікуни будуть готові її дати, і ніякі прохання на це не вплинуть.

Я щосили тримаю Карміна на колінах. Цього ранку за сніданком, додаючи цукру до чаю, я непомітно опустила два кубики собі в кишеню. Тепер я розтираю один із них між пальців, щоб він розсипався на піщинки, а тоді оближую вказівного пальця, встромляю його в цукор і запихаю Кармінові до рота. Вираз здивування на його обличчі, захват, коли він усвідомлює свою удачу, викликають у мене усмішку. Він хапається за мою руку своїми пухленькими долоньками, міцно тримається за неї й засинає.

За якийсь час мене теж заколихує рівний стукіт коліс. Коли я прокидаюся від того, що Кармін ворухиться й тре оченята, наді мною стоїть місіс Скетчерд. Вона так близько, що мені видно маленькі рожеві судини, схожі на прожилки на зворотному боці крихкого листка, що помережали її щоки, волосинки в неї на підборідді й щетинисті чорні брови.

Вона уважно на мене дивиться крізь маленькі круглі окуляри.

– Напевно, у тебе вдома були малі діти.

Я киваю.

– Здається, ти знаєш, як із ним поводитися.

Наче за командою, Кармін у мене на колінах схлипує.

– Думаю, він голодний, – кажу я їй. Я мацаю ганчірку, що слугує за підгузок, яка на дотик суха, але пружна. – І потрібен чистий підгузок.

Вона обертається до передньої частини вагона, махаючи мені рукою через плече.

– Тоді ходімо.

Притуляючи малюка до грудей, я хитаючись підводжуся з місця і йду за нею по проході. Діти, що сидять по двоє й по троє, підводять жалісливі очі, коли я проходжу повз них. Жоден із нас не знає, куди ми прямуємо, і, напевно, всі ми, крім найменшеньких, насторожені й налякані. Наші опікуни розповіли нам небагато; ми лише знаємо, що ідемо туди, де рясніють яблука на нахилених гілках, а корови, свині й вівці вільно бродять на свіжому замиському повітрі. Туди, де люди – сім'ї – прагнуть узяти нас до себе. Відколи поїхала з графства Голуей, я не бачила ні корів, ні якихось інших тварин, власне кажучи, крім вуличних собак та час від часу пташок, що не

боятися холоду, й раділа можливості знову їх побачити. Але поставилася до неї скептично. Я надто добре знала, що буває, коли прекрасні о`брази, почуті від когось, не збігаються з реальністю.

Багато дітей на цьому потязі стільки часу провели в Товаристві допомоги дітям, що не пам'ятають своїх матерів. Вони можуть почати заново, прийняті в лоно єдиної в їхньому житті сім'ї. Я ж пам'ятаю забагато: пишні груди своєї бабуні, її маленькі сухі долоні, темний будиночок з напівзруйнованим кам'яним парканом, що відгороджує вузький сад. Густий туман, що осідав на бухту рано-вранці та по обіді, баранину й картоплю, які бабуня приносила нам, коли мама була надто втомлена, щоб куховарити, або коли в нас не було грошей на продукти. Купівлю молока й хліба в крамничці на розі Привид-стріт, названої так, бо кам'яні будинки в тій частині міста були збудовані на місці цвинтаря. Мамині потріскані губи й скороминущу усмішку, печаль, яка наповнювала наш дім у Кінварі й переправилася з нами через океан й оселилась у темних закутках винайнятої квартири в Нью-Йорку.

І от тепер я в цьому потязі, витираю Кармінову дупку, тоді як місіс Скетчерд нависає над нами, закриваючи мене ковдрою, щоб приховати цю процедуру від містера Куррана, і даючи вказівки, яких я не потребую. Коли Кармін стає знову сухий і чистий, я пригортаю його до плеча й повертаюся на своє сидіння, доки містер Курран роздає обід, що складається з хліба, сиру й фруктів, а також молока у бляшаних кружках. Годуючи Карміна вмоченим у молоко хлібом, я згадую ірландську страву, що називається чамп, яку я часто готувала для Мейсі й хлопців, – картопляне пюре з молоком, зеленою цибулею (зрідка, коли в нас вона була) й сіллю. В ті ночі, коли ми лягали спати голодні, нам усім снівсья чамп.

Роздавши їжу й кожному по ковдрі, містер Курран оголосив, що є відро з водою й ківшик, і тому, хто підніме руку, можна буде підійти напиться. У вагоні є туалет, каже він нам (однак, як ми незабаром довідалися, «туалет» – це жаклива відкрита діра в підлозі).

Кармін, ситий від солодкого молока з хлібом, вмовився в мене на колінах, поклавши темноволосу голову мені на згин ліктя. Я накидаю на нас шорстку ковдру. У ритмічному стукоті потяга й живій, залюдненій тиші вагона я відчуваюся в безпеці. Кармін приємно пахне заварним кремом, а його вага така заспокоїлива, що мені наворачтаються сльози. Його пружна шкіра, пухкі ручки, темні підкручені вій, та навіть його дихання нагадує мені (а як інакше?) про Мейсі. Мені несила терпіти, що вона помирала в лікарні самотня, страждаючи від болючих опіків. Чому я жива, а її немає?

У нашому будинку інші сім'ї ходили одне до одного в гості, пригощали їжею та допомагали доглядати за дітьми. Чоловіки працювали разом у продуктових крамницях та в кузні. Жінки працювали з дому, плели мереживо чи церували шкарпетки. Коли я проходила повз їхні квартири й бачила, як вони всі сиділи колом, схилившись над роботою, розмовляючи незрозумілою мені мовою, мое серце стискалося.

Батьки покинули Ірландію, сподіваючись на краще майбутнє, вірячи, що прямують до благодатного краю. Так сталося, що вони зазнали невдачі на цій новій землі, зазнали невдачі мало не в усьому. Можливо, вони були слабкі люди, непридатні до суворих випробувань еміграції, до її принизливого становища та компромісів, до її різноманітних вимог самодисципліни та

авантюризму. Але я подумки питаю себе, чи склалося б усе інакше, якби мій батько мав своє місце в родинній справі, яка забезпечувала б йому стабільність і постійну платню, замість того, щоб працювати у барі – найнепідхожішому місці для такого чоловіка, як він, або якби моя мама була в товаристві жінок, сестер і племінниць, що, напевно, полегшили б тягар злиднів, самотності й незнайомого оточення.

У Кінварі, хай як бідно жили й нетвердо стояли на ногах, ми принаймні мали родину поблизу, людей, які нас знали. Ми поділяли традиції й погляди на світ. Лише коли поїхали, ми усвідомили, що не цінували цього.

Потяг із Нью-Йорка, 1929 рік

Доки минали години, я звикла до руху потяга, стукоту важких коліс на стиках рейок, машинного гудіння під сидінням. Присмерк розмиває гострі верхівки дерев за моїм вікном; небо повільно темнішає, а тоді зовсім чорніє навколо місячної кулі. Через кілька годин слабкий блакитний відтінок поступається м'яким кольорам світанку, й незабаром уже ллється сонячне світло, уривчастий рух потягає створює враження фотографії, коли тисячі знімків, зроблених послідовно, дають зображення в русі.

Ми перебуваємо час, споглядаючи краєвиди, що видніються за вікном, розмовляючи, граючи в ігри. У місці Скетчерд є набір шашок і Біблія, і я гортаю її, шукаючи Псалом 120/121, мамин улюблений: «Свої очі я зводжу на гори, звідки прийде мені допомога, мені допомога від Господа, що вчинив небо й землю!..»[6 – Переклад І. Огієнка.]

Я одна з небагатьох дітей у потязі, що вміють читати. Мама навчила мене абетки кілька років тому, ще в Ірландії, а потім і читати по складах. Коли ми приїхали в Нью-Йорк, вона просила мене читати їй вголос, будь-що, де були слова – написи на ящиках і пляшках, які я знаходила на вулиці.

- Напій газо... газо...
- Газований.
- Газований. З лимонним смаком. Штуц...
- Штучний. Цю літеру читають як «ч».
- Штучний барвник. Додано лимонну кислоту.
- Молодчина.

Коли мені почало вдаватися ліпше, мама відчинила пошарпану валізу, що стояла біля її ліжка, й дістала збірку віршів у твердій обкладинці, синій із золотистою облямівкою. Френсіс Фаї був поетом із Кінвари, що народився в родині з сімнадцятьма дітьми. У віці п'ятнадцяти років він став замісним учителем у місцевій школі для хлопчиків, перш ніж поїхав до Англії (як усі ірландські поети, зазначила мама), де він крутився в колі Єйтса й Шоу.

Вона обережно гортала сторінки, проводячи пальцем по чорних рядках на тонкому папері, читаючи про себе, доки не знаходила те, що хотіла.

– «Бухта Голуей», – казала вона. – Мій улюблений. Почитай мені вголос.

І я читала.

Одного разу я підвела очі після свого невмілого декламування й побачила дві доріжки сліз, що текли по маминих щоках. «Святий Боже, – мовила вона. – Не варто було нам звідти їхати».

Іноді ми співали в потягу. Містер Курран навчив нас однієї пісні (про дітей, що ідуть із міста в село, «де віють запашні вітри»), перш ніж ми відбули, і спонукав нас її співати принаймні раз на день.

Ми зупинилися на якійсь станції купити харчів на бутерброди, свіжих фруктів і молока, але вийшов тільки містер Курран. Я бачила його за своїм вікном, взутого в білі черевики, як він розмовляв із фермерами на платформі. Один тримає кошик яблук, інший – повну торбу хліба. Чоловік у чорному фартусі простягає руку в коробку й розгортає брунатний папір, з якого показується жовтий кусень сиру, й у мене бурчить у животі. За останню добу нас мало годували: трохи хліба, молока й по яблуку кожному, і я не знаю, чи вони бояться вигрошитися, чи думають, що це укріплює нашу мораль.

Місіс Скетчерд ходить туди-сюди проходом, дозволяючи двом групам дітей за раз підвестися й потягнутися, доки потяг стоїть. «Потрусіть ногами, – наставляє вона. – Це добре для кровообігу». Наймолодші діти метушаться, а старші хлопці влаштовують колотнечу за найменшої нагоди. Я й знати не хочу цих хлопців, що здаються так само дикими, як і зграя собак. Власник нашої квартири, містер Камінські, називав таких хлопців, свавільних волоцюг, що мандрували бандами, залазячи в кишені, а то й гірше, дітьми вулиці.

Коли потяг рушає зі станції, один із таких хлопців запалює сірника, викликаючи гнів містера Куррана, який б'є його по голові й кричить, щоб чув увесь вагон, називаючи його нікчемним, непутящим шматком бруду на благословенній Господній землі, з якого нічого доброго не вийде. Цей сплеск люті тільки підвищує статус хлопця серед його товаришів, які починають вигадувати хитрі способи подратувати містера Куррана, не виказуючи себе. Паперові літаки, гучне мекання, стогони, що імітують привидів, після яких чути здавлений смішок, – це розлючує містера Куррана, бо ж він не може спіймати когось одного й покарати за все це. Та що він може вдіяти, крім як вигнати їх геть на наступній зупинці? Чим він нарешті й погрожує, нависаючи над сидіннями двох особливо докучливих хлопців, на що старший із них відповідає, що радо житиме сам, як робив уже не один рік, і нічого йому не зробилося, в Америці в будь-якому місті можна чистити черевики, і що він готовий закластися – це, напевно, куди краще, ніж жити в хліві з худобою і харчуватися лише свинячими помями або опинитися серед індіанців.

Діти на своїх сидіннях перемовляються. Що він сказав?

Містер Курран збентежено оглядається навкруги.

- Ти налякав цілий вагон дітей. Задоволений?

- Це правда, хіба ні?

- Звісно ні, це неправда. Діти, заспокойтеся.

- Я чув, що нас продадуть на аукціоні тому, хто найбільше заплатить, - каже інший хлопець гучним шепотом.

У вагоні стає тихо. Місіс Скетчерд підводиться, як завжди, сердито дивлячись з-під чепчика з широкими крисами. Вона куди грізніша, у своєму товстому чорному плащі та блискучих окулярах із металевою облямівкою, ніж містер Курран навіть у мить найбільшого гніву.

- Я досить наслухалася, - повідомляє вона пронизливим голосом. - Мені кортить вигнати всю вашу зграю геть із цього потяга. Але це було б... - вона повільно озирається навкруги, зупиняючи погляд на кожному стривоженому личку, - не по-християнськи. Хіба ні? Наше з містером Курраном завдання - супроводити вас у краще життя. Будь-які натяки на протилежне - грубі й обурливі. Ми від щирого серця сподіваємося, що ви знайдете вихід зі свого порочного минулого і під впливом суворого наставництва та тяжкої праці перетворитеся на гідних поваги громадян, здатних трудитися на благо суспільства. Послухайте. Я не така наївна, аби думати, що це вдасться всім. - Вона нищівно зиркає на біловолосого хлопця, одного з баламутів. - Але надіюся, що більшість із вас вважатимуть це можливістю. Напевно, єдиним шансом стати порядною людиною. - Вона поправляє плащ на плечах. - Містере Курран, може, тому юнакові, який говорив до вас так безпардонно, варто пересісти туди, де його сумнівні чари не будуть оцінені з таким ентузіазмом. - Вона задирає підборіддя, виглядаючи з чепчика, наче черепаха з панцира. - Ага, ось є місце поруч із Ніів, - каже вона, вказуючи в моєму напрямку кривим пальцем. - З додатковим бонусом у вигляді метушливого малюка.

Мене обсипає морозом. О ні. Але я розумію, що місіс Скетчерд не в тому настрої, аби передумати. Отож я підсовуюся якомога ближче до вікна й опускаю Карміна і його ковдру на сидіння поруч себе, посередині ряду.

За кілька рядів попереду, з іншого боку вагона, хлопець підводиться, гучно зітхає, натягає на потилицю яскраво-синю фланелеву кепку. Він театральнісно виходить у прохід, а тоді йде, волочачи ноги, наче засуджений до страти. Підійшовши до мого ряду, він зиркає на мене, потім на Карміна, а тоді кривиться в бік своїх товаришів.

- Напевно, буде весело, - голосно каже він.

- Помовчіть, шановний, - наказує місіс Скетчерд. - Сідайте й поведіться, як джентльмен.

Він падає на сидіння, витягає ноги в прохід, знімає свою кепку й ляпає нею по сидінню навпроти нас, піднімаючи невеличку хмарку пилу. Діти довкола нас обертаються й дивляться.

- Трясця її матері, - бурмоче він під ніс, - що за стара коза.

Він простягає Кармінові пальця, той розглядає його й зазирає хлопцеві в обличчя. Хлопець крутить пальцем, і Кармін ховає голову в мене на колінах.

– Сором'язливість нічого хорошого не дасть, – говорить хлопець. Він дивиться на мене, його погляд затримується на моєму обличчі та тілі так, що я паленію. В нього пряме світле волосся й блакитні очі. На мою думку, йому десь дванадцять чи тринадцять, хоча поводитьсь він, як старший. – Руденька. Це гірше, ніж бути чистильником взуття. І хто тебе візьме?

Я знаю, що в його словах є зерно правди, але підіймаю підборіддя.

– Принаймні я не злочинниця.

Він сміється.

– Це так ти про мене думаєш?

– У тебе треба спитати.

– А ти мені повіриш?

– Напевно, ні.

– Значиться, немає сенсу.

Я не відповідаю, й ми втрюх сидимо мовчки. Присутність хлопця зробила Карміна непорушним. Я дивлюся на суворі й безлюдні краєвиди, що миготять за вікном. Увесь день дощ то лив, то припинявся. Сірі хмари низько висять на безбарвному небі.

– У мене забрали мій набір, – продовжує хлопець за якийсь час.

Я обертаюся й дивлюся на нього.

– Що?

– Забрали мій набір для чищення взуття. Усі мої пасти й щітки. Як, на їхню думку, я тепер маю заробляти на життя?

– Ніяк. Тобі знайдуть сім'ю.

– Ага, звісно, – пирхає він. – Маму, що вкриватиме мене вночі, й татка, який навчить мене ремесла. Не вірю я в усе це. А ти?

– Не знаю. Я про це не думала, – кажу я, хоча це, звісно, не так. Я збирала інформацію по дрібочках: малих дітей забирають найпершими, далі – старших хлопців, яких беруть до себе фермери за їхні сильні м'язи. Останніми залишаються такі дівчата, як я, надто дорослі, щоб стати леді, надто юні, щоб надавати вагому допомогу по господарству, не надто помічні в полі. Тих, кого не забирають, відправляють назад у сиротинець. – Хай там як, що ми можемо вдіяти?

Опустивши руку в кишеню, він дістає цент. Перекочує монету між пальців, затискає між вказівним і великим, торкається нею Кармінового носа, а тоді

затискає її в кулаці. Коли він розтискає кулак, монети там нема. Він простягає руку й дістає її з-за Кармінового вуха, каже: «Вуаля!» – і вручає її малому.

Кармін дивиться на неї, вражений.

– Можеш змиритися, – звертається хлопець до мене. – Або втекти. Або, можливо, тобі пощастить і ти житимеш довго й щасливо. Лише Господь знає, що з нами буде, але щось він не поспішає повідати.

Залізнична станція Чикаго, 1929 рік

Ми стали дивною маленькою сім'єю – хлопець, якого, як я дізналася, насправді звали Гансом, але на вулиці прозвали Голландчиком, я і Кармін – у нашому пристановищі на трьох. Голландчик розповів мені, що народився у Нью-Йорку, що його батьки були вихідці з Німеччини, мама померла від пневмонії, а батько виганяв його на вулицю заробляти гроші чищенням взуття і бив паском, коли той приносив менше, ніж треба. Тож якогось дня він не повернувся додому. Ганс прибився до ватаги хлопців, що ночували влітку на сходах чи тротуарах, а взимку – в бочках, під'їздах, у викинутих коробках, що стояли на крицевих ґратках на задвірках друкарського кварталу, де з-під землі крізь ґратки піднімалося тепле повітря й пара з двигунів. Він самотужки навчився грати на піаніно на слух в задній кімнаті підпільного бару й ночами награвав мелодії п'яним завсідникам, бачив таке, чого дванадцятирічним не годилося б. Хлопці старалися дбати один про одного, однак, якщо хтось із них занедужував – підхоплював пневмонію, падав з підніжки трамвая чи потрапляв під колеса вантажівки, – вони нічим не могли зарадити.

Кілька хлопців з ватаги Голландчика з нами на потязі – він показує на Незграбу Джека, що має звичку обливатися, коли п'є, і на Влідолицього, хлопця з напівпрозорою шкірою. Їх виманили з вулиці обіцянкою гарячої їжі, й ось де вони опинилися.

– А що з гарячою їжею? Вас нагодували?

– Ще б пак! Ростбіф з картоплею. І чисте ліжко. Та мене цим не візьмеш. Закладаюся, їм платять за кожного, от вони й збирають нас, як індіанці скальпи.

– Це благодійність, – відказую я. – Хіба ти не чув, що казала місіс Скетчерд? Це їхній християнський обов'язок.

– На моєму віку ніхто нічого для мене не робив з почуття християнського обов'язку. Я відчуваю з їхніх слів, що доведеться працювати до сьомого поту й centa за цю роботу не бачити. Ти дівчинка. Може, в тебе все й складеться – пектимеш пироги на кухні й глядітимеш дитину. – Він зиркає на мене. – Якщо не брати до уваги руде волосся й веснянки, на вигляд ти нічого. Ти не будеш проти сидіти за столом із серветкою на колінах. Тільки не я. Я надто дорослий, щоб навчитися манер чи жити за чиймись правилами.

Я тільки й придатний для важкої роботи. Те саме з усіма нами: газетярами, розносниками, афішниками й чистильниками взуття. – Він кивками вказує на інших хлопців у вагоні.

На третій день ми перетинаємо кордон штату Іллінойс. На під'їзді до Чикаго місіс Скетчерд підводиться, щоб виголосити ще одне напучування.

– За кілька хвилин ми прибудемо на станцію, де пересядемо на інший потяг і продовжимо подорож, – каже вона нам. – Якби моя воля, я б вишикувала вас рядочком, перевела через платформу й завела в інший вагон, і миті не хвилюючись, що ви можете втрапити в халепу. Але нам дозволять сісти на потяг лише за півгодини. Юнаки, вбирайте пальто, а ви, юні леді, маєте надягнути фартушки. Обережно, не забрудніть їх.

Чикаго – шляхетне й величне місто, що лежить на березі великого озера. Через це озеро в місті гуляють вітри, звідси його назва – Місто вітрів. Обов'язково беріть свої валізи, а також ковдри, аби було у що загорнутися, бо ми проведемо на платформі щонайменше годину.

Добропорядні мешканці Чикаго, безсумнівно, вбачатимуть у вас негідників, злочинців та жебраків, закінчених грішників, без надії на порятунок душі. Вони небезпідставно дивитимуться на вас із підозрою. Ваше завдання – довести, що вони помиляються: демонструвати бездоганні манери і поводитися, як це личить зразковим громадянам, якими, на переконання Товариства допомоги дітям, ви можете стати.

Вітер на платформі продуває мою сукню. Я щільно обгортаю ковдрою плечі, уважно пильнуючи Карміна, що дибує туди-сюди, наче й не помічаючи холоду. Він вимагає називати йому все: потяг, колесо, місіс Скетчерд, яка осудно дивиться на кондуктора. Містер Курран, що зосереджено розглядає документи разом із начальником станції. Ліхтарі, які, на великий подив Карміна, загорілися, доки ми дивилися на них, немов від чарів.

Усупереч очікуванню місіс Скетчерд – чи, можливо, у відповідь на її прочуханку – ми стояли тихою групою, навіть старші хлопці. Ми збилися в гурт, невинні, мов худоба, тупцяючи на місці, щоб зігрітися.

Окрім Голландчика. Куди він подівся?

– Пс-с, Ніів.

Почувши своє ім'я, я озирнулася і краєм ока побачила його світле волосся у сходовому просвіті. А тоді він зник. Я оглядаюся на дорослих, зайнятих планами й формами. Великий шур пробігає по дальній цегляній стіні, й коли решта дітей вказують на нього й вищать, я беру на руки Карміна, залишаючи нашу невелику купку валіз, і прослизав за колону й гору дерев'яних ящиків.

У просвіті, так, щоб його було непомітно з платформи, Голландчик стоїть, спершись на криву стіну. Побачивши мене, він, не змінивши виразу, обертається й піднімається сходами, зникаючи за рогом. Озирнувшись через

плече й нікого не побачивши, я притуляю до себе Карміна і йду за ним, не відриваючи погляду від широких сходів, щоб не впасти. Кармін нахилив голову й спирається на мої руки, м'який, як мішечок рису. «Таі», – бурмоче він, показуючи пальцем. Я дивлюся туди, куди вказує його пухкий палець, і розумію, що це неймовірна, півциркульна стеля залізничної станції, помережана ліхтарями.

Ми заходимо у величезний термінал, повний людей різного зросту, розміру та кольору: заможні жінки в хутрі, за якими дрібушать прислужники, чоловіки в циліндрах і сюртуках для ранкових візитів, продавчині в яскравих сукнях. Це все неможливо досягнути одразу: скульптури й колони, балкони й сходи, величезні дерев'яні лавки. Голландчик стоїть посеред зали, дивлячись на небо крізь скляну стелю, а тоді знімає кашкет і підкидає його. Кармін намагається звільнитися, й щойно я опускаю його на підлогу, він кидається до Голландчика й обіймає його за ногу. Голландчик нахилиється й садить малого собі на плечі, і, підходячи ближче, я чую, як він каже: «Розкинь руки, хлопче, я тебе покручу». Він хапає Кармінові ноги й крутиться, а Кармін розкидає руки й закидає голову назад, дивлячись на ліхтарі, вищачи від захвату, і в цей момент, вперше, відколи сталася пожежа, мої страхи відступають. Я відчуваю радість таку сильну, що аж наче болочу, – укол радості.

А тоді повітря пронизує свист. Трое полісменів у темних уніформах кидаються до Голландчика, витягнувши дубинки, і все стається так швидко: я бачу місіс Скетчерд згори на сходах, яка показує рукою, містера Куррана, що біжить у своїх недолугих білих черевиках, Карміна, який перелякано чіпляється Голландчикові за ший, коли тлустий полісмен кричить: «Лягай!» Мені заламують руки за спиною, і якийсь чоловік сичить мені у вухо: «Що, намагалися втекти, га?», у його диханні чується запах лакриці. Відповідати немає сенсу, тож я мовчу, коли він силою примушує мене стати на коліна.

У просторому залі настає тиша. Краєм ока я бачу Голландчика на підлозі, під дубинкою полісмена. Кармін реве, і його плач пронизує тишу. Щоразу, коли Голландчик ворухиться, його копають у бік. А тоді йому одягають кайданки й тлустий полісмен примушує його підвестися на рівні, штовхаючи так грубо, що він спотикається, зачіпаючись ногою за ногу.

У цей момент я розумію, що він уже бував у таких халехах. Обличчя у нього невиразне, він навіть не пручається. Я знаю, що думають випадкові глядачі: звичайний злодюжка, що порушив закон і, напевно, не раз. Полісмени захищають добропорядних мешканців Чикаго, дякувати Богові за них.

Тлустий полісмен тягне Голландчика до місіс Скетчерд, а пан Лакричний Подих, беручи приклад, різко смикає мене за руку.

Місіс Скетчерд має такий вираз, наче відкусила лимон. Її губи стиснуті гузкою, здається, вона дрижить.

– Я приставила цього юнака до тебе, – каже вона страхітливо тихо, – сподіваючись, що під твоїм впливом він, можливо, навчиться добре поводитися. Схоже, я дуже помилилася.

Мої думки біжать одна поперед одноі. Якби тільки переконати її, що він не хотів нічого поганого.

– Ні мем, я...

– Не перебивай.

Я опускаю очі.

– Тож що ти можеш сказати на свій захист?

Я знаю, що, хай що скажу, це не змінить її думки про мене. Й усвідомивши це, я почуваюся дивно вільною. Найбільше, на що я можу сподіватися, – це зробити так, щоб Голландчика не відправили назад жебрати на вулиці.

– Це моя провина, – кажу я. – Я попросила Голландчика – себто Ганса – провести нас із малюком нагору. – Я зиркаю на Карміна, який намагається випручатися з рук полісмена, що його тримає. – Я подумала... може, ми могли б краєм ока глянути на те озеро, може, малюкові хотілося б його побачити.

Місіс Скетчерд суворо на мене дивиться. У погляді Голландчика помітне здивування. Кармін каже: «Осео?»

– А тоді Кармін побачив ліхтарі. – Я показую вгору й дивлюся на Карміна, який закидає голову назад і верещить: «Tai!»

Полісмени вагаються, що робити далі. Лакричний Подих відпускає мою руку, напевно, переконаний, що я не збираюся тікати.

Містер Курран зиркає на місіс Скетчерд, чий вираз обличчя трішечки пом'якшився.

– Ти недоумкувата і вперта дівчинка, – каже вона, але її голос уже не різкий, і я відчуваю, що вона не така сердита, якою хоче здаватися. – Ти порушила мої вказівки залишатися на платформі. Ти наразила на ризик усіх дітей й осоромилася. Ба гірше, ти осоромила мене. І містера Куррана, – додає вона, обертаючись до нього. Він здригається, наче кажучи: «Не треба мене вплутувати». – Але, на мою думку, це не поліційна справа. Ми самі розберемося, – уточнює вона.

Тлустий полісмен показово знімає з Голландчика кайданки й вішає їх собі на пояс.

– Ви точно не хочете, щоб ми його забрали, мем?

– Дякую, сер, але ми з містером Курраном придумуємо йому достатню кару.

– Як скажете.

Він торкається козирка свого кашкета, відступає крок і обертається на п'ятах.

– Будьте певні, – каже місіс Скетчерд серйозно. – На вас чекає покарання.

Місіс Скетчерд кілька разів б'є Голландчика по пальцях довгою дерев'яною лінійкою, однак мені це покарання здається таким собі. Він майже не здригається, а тоді двічі струшує руками й моргає мені. Насправді їй мало що вдалося б додати. Позбавлені сім'ї та гурту, приречені на жорсткі дерев'яні сидіння, аж доки, як натякнув Незграба Джек, нас не продадуть у рабство; вже саме наше життя – достатня кара. Хоч вона й погрожує розділити нашу трійцю, врешті-решт таки залишає нас разом – за її словами, щоб не заражати інших злочинністю Голландчика, і, вочевидь, вирішивши, що без нього мені буде не так легко глядіти Карміна й від цього покарання постраждає вона сама. Місіс Скетчерд наказує нам не розмовляти й навіть не дивитися одне на одного.

– Якщо я почую навіть шепіт, хай мені допоможе... – каже вона, і ця погроза відразу ж лускає, як проштрикнута кулька.

На той час, коли ми виїжджаємо з Чикаго, вже настає вечір. Кармін сидить у мене на колінах, приклавши долоні до підвіконня, притулившись обличчям до скла, дивлячись на вулиці й будівлі, освітлені ліхтарями. «Таї», – вимовляє він тихо, коли місто зникає вдалині. Я дивлюся у вікно разом із ним. Незабаром опускається темрява; між землею й небом зникає межа.

– Добре виспіться, – гукає місіс Скетчерд спереду вагона. – Зранку ви маєте бути якомога бадьоріші. Вам просто необхідно справити хороше враження. Ваша млявість може бути сприйнята за ледачість.

– А що як ніхто мене не захоче взяти? – питає один із хлопців, і весь вагон наче затамовує подих. Це питання у кожного на думці, питання, на яке жоден із нас не певний, чи справді хоче почути відповідь.

Місіс Скетчерд переводить погляд на містера Куррана, наче чекала цього.

– Якщо станеться так, що вас на першій зупинці не виберуть, у вас буде кілька додаткових можливостей. Я не пригадую такого... – Вона замовкає і стискає губи. – Дуже рідко діти повертаються з нами в Нью-Йорк.

– Перепрошую, мем, – каже дівчинка десь з переднього сидіння, – а що як я не хочу піти з людьми, які мене виберуть?

– А що як вони нас битимуть? – вигукує якийсь хлопець.

– Діти! – Маленькі окуляри місіс Скетчерд блискають, коли вона повертає голову з боку в бік. – Годі мене перебивати! – Здається, їй кортить сісти й не відповідати на ці запитання, але вона змінює думку. – Я скажу так. Смаки й особисті риси не враховуватимуться. Деякі батьки шукають здорового хлопця для роботи на фермі – як усім нам відомо, важка праця корисна для дітей, і кожен із вас, хлопців, має бути щасливий потрапити до благочестивої сім'ї, що живе зі своєї землі. Деякі люди хочуть малюків. Іноді люди думають, що бажають одного, а потім змінюють думку. Хоча ми широко сподіваємося, що ви всі знайдете собі домівку на першій зупинці, іноді так не виходить. Отож, крім бути поштивими й чемними, ви маєте ще й зберігати віру в Бога, яка вестиме вас уперед, коли шлях не буде безперешкодний. Хай якою довгою чи короткою виявиться ваша подорож, Він допоможе вам, якщо ви на Нього покладатиметесь.

Я зиркаю на Голландчика, а він дивиться на мене. Місіс Скетчерд знає не більше за нас, чи виберуть нас люди, які ставитимуться до нас із добротою. Ми прямуємо в невідомість, і в нас немає вибору, крім як тихенько сидіти на жорстких сидіннях і коритися долі.

Спрюс-Гарбор, штат Мен, 2011 рік

Повертаючись до авта, Моллі бачить Джека крізь вітрове скло – він заплющив очі й насолоджується піснею, якої їй не чути.

– Привіт! – гукає вона, відчиняючи пасажирські дверцята.

Він розплющує очі й витягає навушники.

– Як усе минуло?

Моллі трусить головою й залазить усередину. Важко повірити, що вона там провела лише двадцять хвилин.

– Вівіан дивна. П'ятдесят годин! Боже мій.

– Але вона погодилася?

– Здається, так. Ми домовилися почати в понеділок.

Джек гладить її ногу.

– Чудово. Ці години пролетять, не встигнеш і оком змигнути.

– Не кажімо «гоп».

Моллі завжди так робить – буркотливо опирається його ентузіазму, але це вже стало звичним. Вона каже: «Я не така, як ти, Джеку. Я злісна й недобррозичлива», але глибоко в душі відчуває полегшення, коли він перетворює все на жарт. Він має оптимістичну певність, що натурою вона хороша людина. І якщо він у неї вірить, то, мабуть, вона непогана, правда?

– Просто повторюй собі: «Краще, ніж у колонії», – пропонує Джек.

– Ти гадаєш? Напевно, було б легше відбути там, скільки треба, й викинути з голови.

– Окрім маленької проблеми – це занесуть до твоєї справи.

Дівчина знизує плечима.

– Це наче й круто, хіба ти так не думаєш?

– Ти серйозно, Мол? – Він зітхає й повертає ключ запалювання.

Моллі всміхається, щоб показати, що жартує. Ніби.

– «Краще, ніж у колонії». Хороша фраза для тату. – Вона вказує на свою руку. – Отут, упоперек біцепса, двадцятим кеглем.

– Навіть не жартуй, – відповідає він.

Діна ставить сковорідку з магазинною запіканкою на підставку посеред столу й важко опускається на стільця.

– Ох. Я така виснажена.

– Важкий робочий день, так, любя? – питає Ралф, як завжди, хоча Діна ніколи не цікавиться, як минув його день. Може, робота сантехніка не така захоплива, як поліційного диспетчера в сонному Спрюс-Гарборі. – Моллі, давай свою тарілку.

– Спина просто шалено болить, бо доводиться сидіти на тому паршивому стільці, – відповідає Діна. – Присягаюся, якби я сходила до мануального терапевта, то могла б подати до суду.

Моллі дає Ралфові свою тарілку, й той кладе їй запіканки. Моллі навчилася вибирати м'ясо, навіть із такої страви, в якій заледве зрозуміло, з чого вона, й усе перемішане, бо Діна відмовляється звертати увагу на те, що вона вегетаріанка.

Діна слухає консервативні радіобесіди, належить до фундаменталістської християнської церкви й має на бампері автівки наклейку з написом «Не рушниці вбивають людей, це абортарії». Більших протилежностей, як вони, не існує, що влаштовувало б Моллі, якби Діна не сприймала її погляди за особисту образу. Діна повсякчас заковчує очі, бурмоче собі під ніс про численні промахи Моллі: не склала свій випраний одяг, залишила миску в раковині, лінується застелити ліжко, й усе це – невід'ємна частина ліберальної політики, що руйнує їхню країну. Моллі знає, що їй краще ігнорувати ці коментарі – «як з гуски вода», каже Ралф, – але вони її зачіпають. Вона сприймає їх гостро, наче має якийсь особливий сенсор. Діна так робить, бо намагається донести до неї: будь вдячна. Вдягайся, як нормальна людина. Не май свої думки. Їж те, що перед тобою поставили.

Моллі не до кінця розуміє, як Ралф примудрився з нею одружитися. Вона знає, що вони з Діною познайомилися в старшій школі, далі зустрічалися, як безліч пар футболістів і дівчат із групи підтримки, й відтоді не розлучалися, але чи Ралф справді погоджується з партійною лінією Діни, чи дотримується її, щоб полетіти собі життя? Іноді вона бачить спалах незалежності – підняту брову, обережно висловлену, можливо, іронічну заувагу на кшталт: «Ну, ми не можемо ухвалити рішення щодо цього, доки нашої начальниці немає вдома».

Хай там як, а загалом Моллі усвідомлює, що живе досить непогано: має власну кімнату в чистенькому домі, працевлаштованих і тверезих опікунів, непогану школу, уважного хлопця. Від неї не очікують доглядати за купою дітей, як в одному місці, де вона мешкала, або прибирати після п'ятнадцяти

неохайних котів, як в іншому. За останні дев'ять років вона жила в десятку названих сімей, у деяких не більш ніж тиждень. Її били кухонною лопаткою, давали ляпаса, примушували спати на неопалюваному балконі взимку, один із опікунів навчив її робити самокрутку, її оббрихували перед соціальним працівником. У шістнадцять Моллі тайкома зробила собі тату, його набив її двадцятитрирічний друг із бангорської сім'ї, «татуювальник-практикант», як він себе назвав, який тільки починав і зробив це задурно – чи ж, ну... ніби. Вона все одно не надто цінувала свою цноту.

Виделкою Моллі розминає котлету на тарілці, сподіваючись, що та зникне в небуття. Вона прожовує й усміхається Діні.

– Смачно. Дякую.

Діна стискає губи й нахиляє голову, явно намагаючись визначити, чи похвала Моллі щира. Ну, Діно, думає Моллі, вона і щира, і ні. Спасибі, що взяла мене до себе й годуєш. Але коли ти думаєш, що можеш придушити мої переконання, примусити мене їсти м'ясо, тоді як я сказала, що його не їм, очікуєш, що я не буду байдужа до твоєї зболілої спини, коли не виявляєш ані найменшого інтересу до мого життя, то навіть не мрій про це. Я гратиму в твою довбану гру. Але не за твоїми правилами.

Спрюс-Гарбор, штат Мен, 2011 рік

Першою швидко піднімається на третій поверх Террі, Вівіан іде за нею повільніше, а Моллі замикає процесію. Будинок великий і повний протягів – аж надто великий, думає Моллі, як на літню жінку, що живе сама. У ньому чотирнадцять кімнат, більшість яких у зимові місяці закриті. Доки Террі показує шлях на горище, Моллі дізнається, що Вівіан зі своїм чоловіком володіли й керували універмагом у Міннесоті, а коли продали його двадцять років тому, домовилися про морську подорож на східне узбережжя, щоб відзначити свій вихід на пенсію. Вони побачили цей будинок, маєток колишнього корабельного капітана, з гавані, і, підкорившись імпульсові, придбали його. Це визначило їхнє майбутнє: вони спакували речі й переїхали до штату Мен. По смерті Джима вісім років тому Вівіан жила тут сама.

На майданчику вгорі сходів Террі, віддихуючись, упирається рукою в бік й озирається навкруги.

– Пфе! Звідки почати, Віві?

Вівіан доходить до останньої сходинки, тримаючись за поручень. Вона знову вбрана в кашеміровий светр, цього разу сірий, і має на шиї срібний ланцюжок із дивним маленьким дармовисом.

– Ну, погляньмо.

Роззираючись навкруги, Моллі бачить, що третій поверх будинку складається з житлового простору – двох спалень під похилим дахом і старомодною вбиральні з ванною на декоративних ніжках – та власне горища, великого й

відкритого, в якому підлога з грубих мостин де-не-де вкрита шматками витертого лінолеуму. Між балками видніються вкриті утеплювачем бруси. І хоч підлога й бруси темні, на горищі на диво світло. З похилих мансардних вікон добре видно бухту й причал унизу.

На горищі повно коробок і меблів, складених так щільно, що заледве є куди ступати. В одному кутку – довгий підлоговий вішак для одягу, вкритий пластиковим чохлом на блискавці. Кілька скринь з кедрового дерева, таких громіздких, що Моллі аж цікаво, як вони взагалі сюди потрапили, стоять уздовж стіни поруч зі стосом корабельних валіз. Над головою кілька голих лампочок світять, мов крихітні місяці.

Ступаючи між картонними коробками, Вівіан проводить кінчиками пальців по них згори, вглядаючись у загадкові написи: «Магазин, 1960. Нілсени. Цінності».

– Напевно, саме тому люди мають дітей, хіба ні? – задумано каже вона. – Аби хтось подбав про те, що вони залишили після себе.

Моллі зиркає на Террі, яка хитає головою з виразом похмурої приреченості. Дівчині спадає на думку, що, може, Террі не хотіла братися за цю справу, не так намагаючись уникнути самої роботи, як отаких сентиментальних моментів.

Нишком глянувши на телефон, Моллі бачить, що на годиннику лише 4:15 – відколи вона прийшла, минуло лише п'ятнадцять хвилин. Сьогодні вона мала б залишитися до шостої, а потім приходити на дві години чотири рази на тиждень і на чотири години у вихідні, аж доки... ну, аж доки вона не відпрацює свої години чи доки Вівіан не віддасть Богові душу, залежно від того, що станеться раніше. За її підрахунками, знадобиться приблизно місяць. Щоб відпрацювати свої години, а не щоб убити Вівіан.

Однак, якщо наступні сорок дев'ять годин і сорок п'ять хвилин виявляться так само нудними, вона не певна, що зможе це витримати.

На заняттях з американської історії вони вивчали те, як Сполучені Штати були засновані на скріпленому угодою рабстві. Учитель, містер Рід, сказав, що в сімнадцятому столітті близько двох третин англійських колоністів переїхали саме так, продаючи роки своєї свободи за обіцянку колись-таки мати краще життя. Більшості з них не було й двадцяти одного.

Моллі вирішила думати про цю роботу як про скріплене угодою рабство, в якому кожна відпрацьована година наближає її до свободи.

– Буде добре розібрати ці речі, Віві, – каже Террі. – Що ж, я візьмуся за прання. Гукайте, якщо буду потрібна! – Вона киває Моллі, наче кажучи: «Вона вся твоя!», і спускається сходами.

Моллі все знає про розпорядок роботи Террі. «Ти вже, як я у спортзалі, так, ма'? – каже Джек, піддражнюючи її. – Одного дня – біцепси, наступного – квадрицепси». Террі рідко відхиляється від свого саморозписаного розкладу; вона каже, що в такому великому домі доводиться кожного дня займатися іншою ділянкою: прибирання у спальнях і прання – у понеділок, ванні кімнати й рослини – у вівторок, кухня й закупівля продуктів – у

середу, наведення ладу в інших кімнатах – у четвер, а в п'ятницю – готування їжі на вихідні.

Моллі пробирається між стосами коробок, заклеєних блискучим бежевим скотчем, до вікна й трохи його відчиняє. Навіть тут, на останньому поверсі цього старого великого будинку, вона відчуває солоний запах моря.

– Ці коробки не складені в якомусь певному порядку, правильно я розумію? – питає вона Вівіан, озираючись. – Скільки вони тут простояли?

– Я не торкалася їх, відколи ми переїхали. Отождесь...

– Двадцять років.

Вівіан сухо до неї всміхається.

– Ти справді слухала.

– Вам ніколи не кортіло просто викинути це все на смітник?

Вівіан стискає губи.

– Я не хотіла... перепрошую. – Моллі здригається, усвідомлюючи, що зайшла трохи задалеко.

Гаразд, слід визнати, що їй треба трішки змінити ставлення. Чого вона така неприязна? Вівіан нічого їй не зробила. Їй варто бути вдячною. Без Вівіан вона скочувалася б темним схилом у чорну прірву. Але це аж наче приємно плекати в собі неприязнь, рости її. Це те, чим вона може володіти й насолоджуватися, – оце відчуття несправедливого ставлення з боку світу. Те, що вона виконала свою роль злодійкуватої представниці нижчих прошарків суспільства, а тепер має допомагати цій інтелігентній білій пані, для цього підходить якнайкраще.

Глибоко вдихнути. Усміхнутися. Як Лорі, приставлена судом соціальна працівниця, з якою Моллі зустрічається двічі на місяць, завжди каже їй робити, вона подумки складає перелік усіх позитивних моментів цієї ситуації.

Отже. По-перше, якщо вона протримається, інцидент із крадіжкою не занесуть до її справи. По-друге, їй е де жити, нехай навіть вона там почувається напруженою й незахищеною. По-третє, якщо вже вона мусить провести п'ятдесят годин на неутепленому горищі в штаті Мен, напевно, весна – найкраща для цього пора року. По-четверте, Вівіан стара, але, здається, не маразматична.

По-п'яте – хтозна? Може бути, що в цих коробках виявиться щось цікаве.

Нахилившись, Моллі оглядає наліпки на коробках навколо себе.

– На мою думку, варто їх розбирати в хронологічному порядку. Ось на цій написано «Друга світова». Це найстаріші речі?

- Ні. - Вівіан протискається між двох стосів і пробирається до кедрових скринь. - Здається, найстаріші речі отут. Однак ці скрині такі важкі, що їх не зрушиш. Тож доведеться почати з цього кутка. Ти не проти?

Моллі киває. Унизу Террі дала їй дешевий зазубрений ніж із пластмасовим руків'ям, кілька слизьких білих пластикових мішків для сміття і записник на пружині з прикріпленою ручкою, щоб вести «перелік інвентарю», як вона його назвала. Тепер Моллі бере ножа і проколює ним скотч на коробці, яку вибрала Вівіан, «1929-1930». Вівіан терпляче чекає, сидючи на дерев'яному ящику. Відкривши коробку, Моллі витягає пальто кольору гірчиці, й обличчя Вівіан набуває похмурого вигляду.

- Боже мій! - каже вона. - Невже я й справді зберегла це пальто?! Воно мені ніколи не подобалося.

Моллі розправляє пальто й оглядає його. Взагалі воно цікаве, крій схожий на військовий, великі чорні гудзики. Сіра шовкова підкладка струхлявіла. Обшукуючи кишені, Моллі вивуджує складений аркуш розлінійного паперу, майже до дірок витертого на згинах. Вона розгортає його й бачить охайний дитячий похилий почерк, одне й те саме речення, написане знову й знову: «Чисті думки й добрі діла вкупі дають хороше життя. Чисті думки й добрі діла вкупі дають хороше життя...»

Вівіан забирає в неї аркуш і розгладжує на коліні.

- Я це пам'ятаю. У міс Ларсен був найгарніший почерк.

- Це ваша вчителька?

Вівіан киває.

- Хай як я старалася, у мене не виходило виписувати літери так, як у неї.

Моллі дивиться на ідеальні закруглення й поєднання ліній.

- На мій погляд, досить гарно. Бачили б ви мої кривулі.

- Я чула, що тепер чистописання майже не вчать.

- Ага, все на комп'ютері. - Раптом Моллі вражає те, що Вівіан написала слова на оцьому аркуші паперу понад вісімдесят років тому. «Чисті думки й добрі діла вкупі дають хороше життя...» - Багато що змінилося, відколи ви були мого віку, так?

Вівіан підводить голову.

- Напевно. Але більшість цих змін мене не стосуються. Я й досі сплю на ліжку. Сиджу на стільці. Мию посуд у раковині.

Точніше, це Террі мие посуд у раковині, думає Моллі.

- Я мало дивлюся телевизор. Ти знаєш, що комп'ютера в мене немає. Багато в чому мое життя точнісінько таке саме, як двадцять чи навіть сорок років тому.

– Мені шкода це чути, – випалює Моллі, а тоді відразу ж жаліє про це. Але, здається, Вівіан не образилася.

З байдужим виразом вона каже:

– Навряд чи я багато пропустила.

– Бездротовий Інтернет, цифрові фотографії, смартфони, фейсбук, ютуб... – Моллі загинає пальці. – Увесь світ змінився за останнє десятиліття.

– Але не мій світ.

– Ет, ви багато чого себе позбавляєте.

Вівіан сміється.

– Навряд чи фейстуб, хай що це таке, покращить якість мого життя.

Моллі хитає головою.

– Фейсбук. І ютуб.

– Однаково! – безтурботно каже Вівіан. – Мені байдуже. Я задоволена своїм тихим життям.

– Але ж буває й рівновага. Чесно, я навіть не знаю, як ви можете жити в цій... бульці.

Вівіан усміхається.

– А ти не соромишся висловлювати свою думку.

Моллі вже не вперше це чує.

– Чому ви не викинули це пальто, якщо воно вам не подобалося? – питає вона, змінюючи тему.

Вівіан бере пальто й розглядає його, тримаючи перед собою.

– Це дуже хороше питання.

– То що, покласти його до речей, призначених на пожертвування?

Складаючи пальто на колінах, Вівіан відказує:

– Ага... мабуть. Погляньмо, що там ще в цій коробці.

Потяг на Мілуокі, 1929 рік

Останньої ночі в потязі я погано сплю. Кармін прокидається кілька разів за ніч, дратівливий і вертлявий, і, хоч я й намагаюся його заспокоїти, він подовгу судомно плаче, будячи дітей навколо нас. Коли жовтими смугами починає вставати сонце, він нарешті засинає, поклавши голову на підігнуту ногу Голландчика, а ніжки – мені на коліна. Я цілком бадьора, через знервованість така сповнена енергії, що відчуваю, як мое серце прокачує кров.

Мое волосся було зіbrane в неакуратний хвостик на потилиці, але тепер я розв'язую стару стрічку, розпускаю його по плечах, розчісую пальцями і пригладжую пасма, що обрамляють лице. Я зав'язую хвостик так туго, як можу.

Обертаючись, я ловлю Голландчика на тому, що він на мене дивиться.

– У тебе гарне волосся.

Я крадькома на нього зиркаю в напівтемряві, щоб зрозуміти, чи він дратиться, а він не зводить з мене сонного погляду.

– Кілька днів тому ти не це говорив.

– Я сказав, що тобі буде важко.

Мені хочеться відштовхнути і його доброту, і його чесність.

– Нам не під силу себе змінити, – каже він.

Я витягаю шию подивитися, чи місіс Скетчерд нас почула, але попереду ніхто не ворухиться.

– Пообіцяймо одне одному, – веде він далі, – що знайдемося.

– Як саме? Напевно, ми опинимося в різних місцях.

– Я знаю.

– І в мене буде інше ім'я.

– Та й у мене теж. Але можна спробувати.

Кармін перевертається, підгинає під себе ноги й розкидає руки, і ми обоє сідаємо інакше, щоб йому було досить місця.

– Ти віриш у долю? – питаю я.

– Нагадай-но, що це таке?

– У те, що все визначено наперед. Що ми просто... ну... живемо, як написано.

– Що Бог усе наперед спланував.

Я киваю.

– Хтозна. Поки що мені його план не подобається.

– І мені теж.

Ми сміємося.

– Місіс Скетчерд каже, що нам варто почати спочатку, – нагадую я. – Відпустити минуле.

– Я можу відпустити минуле, без проблем. – Він піднімає вовняну ковдру, що впала на підлогу, й укриває Карміна. – Але я не хочу забувати все.

За вікном я бачу три пари колій, паралельних тим, якими іде наш потяг, брунатних і сріблястих, а за ними – широкі рівні поля переораної землі. Небо ясне й сине. У вагоні смердить підгузками, потом і квасним молоком.

Попереду вагона місіс Скетчерд підводиться, нахиляється перекинутися словом із містером Курраном і знову випрямляється. Вона вбрана у свій чорний чепчик.

– Гарзд, діти. Прокидайтеся! – гукає вона, оглядаючись навкруги й кілька разів плескаючи в долоні. Її окуляри виблискують у ранковому сонці.

Навколо себе я чую тихе бурчання й зітхання, доки ті, кому пощастило поспати, потягуються, розминаючи затерплі кінцівки.

– Час опорядитися. У кожного з вас у валізах, які, як ви знаєте, лежать на полицях угорі, є змінний одяг. Старшенькі, будь ласка, допоможіть малим. Неможливо перебільшити важливість доброго першого враження. Чисті лиця, розчесане волосся, заправлені сорочки. Ясні очі й усмішки. Не метушіться й не торкайтеся свого обличчя. І що треба казати, Ребекко?

Цей сценарій нам знайомий: «Будь ласка й дякую», – каже Ребекка заледве чутним голосом.

– Будь ласка й дякую хто?

– Будь ласка й дякую, мем.

– Не починайте говорити, доки не заговорять до вас, а тоді кажіть «будь ласка» та «дякую, мем». Треба почекати доки що, Ендрю?

– Доки до нас не заговорять?

– Саме так. Не метушитися й чого не робити, Нормо?

– Не торкатися обличчя. Мем. Мем.

З сидінь долинає хихотіння. Місіс Скетчерд дивиться на нас.

– Вас це веселить, так? Навряд чи вам буде так само смішно, коли всі дорослі подякують: «Ні, спасибі, я не хочу грубої, недолугої дитини», і

вам доведеться повернутися в потяг і їхати до наступної зупинки. Як думаєте, містере Курран?

Голова містера Куррана показується, щойно звучить його ім'я.

– Звісно ні, місіс Скетчерд.

Западає тиша. Не бути вибраним – це те, про що нам не хочеться думати. Маленька дівчинка на сидінні попереду починає плакати, й скоро я чую навколо себе придушені схлипування. На чільному місці місіс Скетчерд плескає в долоні й розтягує губи в щось на кшталт усмішки.

– Годі, годі. Не треба цього. Як майже з усім у житті, якщо поводитиметеся чемно й добре себе покажете, певно, на вас чекатиме успіх. Благочестиві мешканці Міннеаполіса сьогодні прийдуть до зали засідань зі щирим наміром забрати одного з вас – а може, й не одного – до себе. Отож пам'ятайте: дівчатка, акуратно зав'язуйте стрічки у волоссі. Хлопці: чисті лиця й розчесані чуби. Правильно застебнуті сорочки. Коли ми зійдемо з потяга, вишикуйтесь в одну лінію. Нічого не кажіть, доки до вас не заговорять. Словом, робіть усе, що зможете, щоб котромусь дорослому було легко вас вибрати. Зрозуміло?

Сонце таке яскраве, що доводиться дивитися скоса, й так спекотно, що я пересідаю на середнє сидіння, подалі від сонячних променів, що падають з вікна, посадивши Карміна собі на коліна. Коли ми проїжджаємо під мостами й через станції, світло брижиться й Кармін ловить «зайчиків» по моему білому фартушку.

– Ти добре влаштуєшся, – промовляє Голландчик тихо. – Принаймні тобі не доведеться гарувати на фермі.

– Ти не можеш цього знати, – відповідаю я. – Як і не можеш знати, чи доведеться тобі.

Залізничне депо в Мілуокі, штат Міннеаполіс, 1929 рік

Потяг прибуває на станцію, пронизливо скрегочучи гальмами й випускаючи стовп пари. Кармін поводить тихенько, вражено розглядаючи будівлі, дроти та людей за вікном після споглядання сотень кілометрів полів та лісів.

Ми підводимося й починаємо збирати свої речі. Голландчик дістає наші валізи й ставить їх у проході. У вікні я бачу місіс Скетчерд та містера Куррана на платформі, які розмовляють із двома чоловіками в костюмах, краватках і чорних капелюхах, а за їхніми спинами стоять кілька полісменів. Містер Курран потискає ім руки, а тоді махає нам рукою й ми починаємо виходити з вагона.

Мені кортить щось сказати Голландчикові, але я не знаю, що саме. У мене холодні й вологі долоні. Від очікування стає страшно, коли не знаєш, що буде далі. Останнього разу я так почувалася у залі чекання на острові

Елліс. Ми були втомлені, мама нездужала, й ми не знали, куди підемо і яке в нас буде життя. Але тепер я розумію, що тоді сприймала це як належне – я мала сім'ю. Я вірила: хай що станеться, ми будемо разом.

Полісмен дмухає в свисток і підносить руку, й ми розуміємо, що маємо вишикуватися. Важенький Кармін у мене на руках, на щоці я відчуваю його гаряче дихання, трохи кисле й густе від ранкового молока. Голландчик несе наші валізи.

– Швиденько, діти, – наказує місіс Скетчерд. – У дві шеренги. Молодці. – Її голос м'якший, ніж зазвичай, і я подумки цікавлюся: це через те, що ми серед інших дорослих, чи вона знає, що буде далі. – Сюди.

Ми йдемо за нею по широких кам'яних сходах, стукіт наших твердих підошов звучить, як барабанний дріб. Піднявшись, ми ступаємо коридором, освітленим яскравими газовими лампами, в головну залу чекання – не таку пишну, як у Чикаго, та однаково розкішну. Вона простора й світла, з великими вікнами. Попереду нас чорне пальто місіс Скетчерд розвівається в неї за спиною, мов вітрило.

Люди показують пальцями й перешіптуються, і я подумки цікавлюся, чи знають вони, чому ми тут. А тоді помічаю афішу, причеплену до колони. Великими чорними літерами на білому папері написано:

ПОТРІБНІ ДОМІВКИ ДЛЯ СИРІТ

ГРУПА ПОКИНУТИХ ДІТЕЙ ЗІ СХОДУ ПРИБУДЕ НА ЗАЛІЗНИЧНУ СТАНЦІЮ МІЛУОКІ У П'ЯТНИЦЮ, 18 ЖОВТНЯ.

РОЗПОДІЛ ВІДБУДЕТЬСЯ О 10-Й ГОДИНІ.

ЦІ ДІТИ РІЗНОГО ВІКУ Й ОБОХ СТАТЕЙ, ПОКИНУТІ В ЦЬОМУ СВІТІ НАПРИЗВОЛЯЩЕ...

– А що я казав? – питає Голландчик, побачивши, куди я дивлюся. – Мов свині в загоні.

– Ти вмієш читати? – дивуюсь я, і він широко всміхається.

Наче хтось повернув ключика у мене на спині, я різко рушаю. Какофонія звуків на станції стає в моїх вухах слабким шумом. Я відчуваю запах чогось солодкого – яблук у карамелі? – коли ми проходимо повз ятку. Волосся прилипає до шиї, спиною потроху стікає піт. Кармін неймовірно важкий. Як дивно, спадає мені на думку, що я там, де мої батьки ніколи не бували й не побувають. Як дивно, що я тут, а їх уже немає.

Я торкаюся кладдахського хрестика на шиї.

Старші хлопці більше не здаються аж такими бравими. Зникли маски, я бачу на їхніх обличчях страх. Деякі діти шморгають носами, але більшість дуже стараються поводитися тихенько, робити те, чого від них очікують.

Попереду нас місіс Скетчерд стоїть біля великих дубових дверей, зчепивши руки. Підійшовши до неї, ми збираємося в півколо, старші дівчатка тримають малюків, молодші діти взялися за руки, хлопці запхнули руки в кишені.

Місіс Скетчерд схиляє голову.

– Марія, Матір Божа, просимо тебе, змилосердься над цими дітьми, спрямовуй їх і благослови на їхньому шляху у світ. Служимо тобі в ім'я Господне. Амінь.

– Амінь, – швидко кажуть кілька побожних, а решта повторюють.

Місіс Скетчерд знімає окуляри.

– Ми прибули до місця свого призначення. Звідси, якщо буде воля Господня, ви розійдетеся по сім'ях, де вас хочуть мати і потребують. – Вона прокашлюється. – Пам'ятайте, не всіх заберуть одразу. Це очікувано, і цим не варто перейматися. Якщо не знайдете собі батьків тут, ви просто повернетеся на потяг зі мною та містером Курраном, і ми поїдемо на наступну станцію десь за годину звідси. А якщо ви і там не знайдете собі місця, то поїдете з нами до наступного міста.

Діти навколо мене переминаються з ноги на ногу, мов метушливе стадо. Мені крутить у животі.

Місіс Скетчерд киває.

– Гаразд, містере Курран, ми готові?

– Готові, місіс Скетчерд, – відказує той і натискає плечем на великі двері, відчиняючи їх.

Ми опиняємося вглибині просторої, обшитої деревом кімнати без вікон, повної людей і рядів порожніх стільців. Коли місіс Скетчерд веде нас центральним проходом до низької сцени попереду, натовп затихає, а потім чується перешіптування. Люди в проході розступаються, щоб дати нам пройти.

Може, думаю я, тут хтось захоче мене взяти. Може, я матиму життя, про яке не наважувалася й мріяти, затишний дім, де вдосталь їжі – теплий пиріг, чай з молоком і цукру скільки заманеться. Але, піднімаючись сходами на сцену, я тремчу.

Ми вишиковуємося за зростом, від найнижчого до найвищого, деякі з нас і досі тримають малюків. Хоча Голландчик і на три роки старший за мене, я височенька як на свій вік, тож нас у шерензі розділяє лише один хлопець.

Містер Курран прокашлюється і починає виголошувати промову. Окидаючи його оком, я помічаю, що в нього розчервонілі щоки й злякані очі, довгі й пишні каштанові вуса й жорсткі брови, пузо, що виступає з-під краю жилета, наче заледве прикрита повітряна кулька.

- Лише кілька заповнених документів, - каже він благочестивим громадянам Міннесоти, - відділяють вас від одного з цих дітей, що стоять на сцені, міцних, здорових, готових працювати на фермі й допомагати з хатньою роботою. Ви маєте можливість врятувати дитину від нужденності та, напевно, місіс Скетчерд погодиться - без перебільшення, ще й від гріха та зіпсутості.

Місіс Скетчерд киває на знак згоди.

- Отож у вас є можливість зробити добру справу з вигодою для себе, - веде далі він. - Від вас очікуватиметься годувати, одягати і вчити дитину до вісімнадцятирічного віку, а також, звісно, давати релігійну освіту, й ми щиро сподіваємося, що ви з часом не лише прихилитеся до дитини, а й ставитиметеся до неї, як до рідної. Вибрану дитину ви можете забрати безоплатно, - додає він, - на пробний період тривалістю дев'яносто днів. По закінченні цього терміну, якщо забажаєте, ви зможете віддати її назад.

У дівчинки, що стоїть поруч мене, виривається тихий звук, схожий на собаче скавучання, і вона бере мене за руку. Її долоня холодна й волога, мов жаб'яча спина. «Не хвилюйся, все буде гаразд...» - починаю я, але вона дивиться на мене з такою безвихіддю, що я змовкаю. Коли ми бачимо, як люди стають у чергу й починають підніматися сходами на сцену, я почувуюся, мов корова на сільськогосподарській виставці, на яку мене брав дідусь у Кінварі.

Переді мною зупиняється молода світловолоса жінка, худенька й бліда, і на вигляд серйозний чоловік із випуклим адамовим яблуком, вбраний у фетрового капелюха. Жінка робить крок уперед.

- Можна?

- Перепрошую? - кажу я збентежено.

Вона простягає руки. Он воно що. Вона хоче взяти Карміна.

Той зиркає на жінку й ховає обличчя на моїй шиї.

- Він сором'язливий, - говорю я їй.

- Привіт, хлопчику. Як тебе звати?

Він відмовляється підводити голову. Я його гойдаю.

Жінка обертається до чоловіка й каже м'яко:

- Очі можна вилікувати, як думаєш?

- Не знаю. Напевно.

Інші жінка й чоловік спостерігають за нами. Вона дебелиа, насуплена, вбрана у засмальцьований фартух, а в нього на кістлявій голові тоненькі пасма волосся.

- Як тобі оця? - каже чоловік, показуючи на мене пальцем.

- Не подобається мені її вигляд, - відповідає жінка, скривившись.

- Ви їй на вигляд теж не подобаєтеся, - шпигає Голландчик, і ми всі здивовано на нього озираємося.

Хлопець між нами відступає назад.

- Що ти сказав? - Чоловік підходить і стає перед Голландчиком.

- Вашій дружині не обов'язково таке говорити, - голос у Голландчика тихий, але мені чути кожне слово.

- А ти не втручайся. - Чоловік піднімає Голландчикове підборіддя вказівним пальцем. - Моя дружина може казати про вас, сиріт, усе, що їй, у біса, хочеться.

Лунає шурхіт, мелькає чорний плащ, і, наче змія із заростів, з'являється місіс Скетчерд.

- Що тут сталося? - Її голос тихий і рішучий.

- Оцей хлопець огризнувся на мого чоловіка, - скаржиться жінка.

Місіс Скетчерд дивиться спочатку на Голландчика, а тоді на подружжя.

- Ганс... енергійний, - мовить вона. - Він не завжди думає, перш ніж щось сказати. Перепрошую, не знаю вашого імені...

- Барні Маккалум. А це моя дружина, Ева.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=22181267&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания

1

Індіанське плем'я. – Тут і далі прим. пер.

2

Роман, відповідно, Джефрі Євдженідіса, Джерома Дейвіда Селінджера, Сільвії Плат.

3

Гравці в американський футбол іноді малюють під очима чорні смужки.

4

От дідько (ісп.).

5

Резервація індіанців-пенобскотів.

6

Переклад І. Огієнка.